

Gerard Marlet
Clemens van Woerkens, Roderik Ponds

Cultuurkaart Weert

Eindredactie en opmaak: Nadine van den Berg

Atlas voor gemeenten
Postbus 9627
3506 GP UTRECHT
T 030 2656438
F 030 2656439
E info@atlasvoorgemeenten.nl
I www.atlasvoorgemeenten.nl

© auteursrecht Atlas voor gemeenten, 2012

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Cultuurkaart Weert

De culturele positie en de aantrekkingskracht van de stad Weert in kaart gebracht

Inhoud

Samenvatting en conclusies	7
1 De betekenis van cultuur voor de stad	10
2 De culturele positie van Weert	12
2.1 Het culturele aanbod	13
2.2 De cultuurdeelname	22
2.3 Verzorgingsgebieden voor cultuur	26
3 De aantrekkingskracht van Weert	31
3.1 Wat verklaart de aantrekkingskracht van steden?	31
3.2 Wat verklaart de aantrekkingskracht van Weert?	33
3.3 Van aantrekkingskracht naar economische vitaliteit	38
4 De waarde van het culturele aanbod in Weert	43
4.1 Podiumkunsten	47
4.1.1 Gebruikswaarde	47
4.1.2 Optiewaarde podiumkunsten	50
4.1.3 Economische waarde	52
4.1.4 Conclusie	54
4.2 Musea	56
4.2.1 Gebruikswaarde	56
4.2.2 Optiewaarde	57
4.2.3 Economische waarde	58
4.2.4 Totale waarde	59
4.3 Conclusie	61
5 Bijlage: beschrijving van de gebruikte indicatoren	66

Cultuurkaart Weert [Atlas voor gemeenten]

Samenvatting en conclusies

Het aanbod aan musea en podiumkunsten in Weert vertegenwoordigt een maatschappelijke waarde die overeenkomt met een welvaartswinst voor de stad van ruim € 2 miljoen per jaar. Die ‘opbrengsten’ voor de stad zijn iets lager dan de kosten die de gemeente jaarlijks maakt om dat culturele aanbod te realiseren. De indruk bestaat dat de maatschappelijke opbrengsten veel hoger zouden kunnen zijn.

De maatschappelijke opbrengsten van de podiumkunsten zijn bijvoorbeeld iets lager dan de jaarlijkse kosten die de gemeente maakt. De maatschappelijke opbrengsten kunnen hoger worden als het huidige aanbod zich op een meer uitgekende plek in de binnenstad zou bevinden. Een plek waar er meer interactie mogelijk is tussen de diverse culturele instellingen onderling en tussen de culturele instellingen en de winkels en horeca in de stad, zou de maatschappelijke waarde van het culturele aanbod flink vergroten, waardoor het naar verwachting per saldo maatschappelijk rendabel zou worden, zo blijkt uit een globale cijfermatige inschatting. Dat is de belangrijkste conclusie uit deze Cultuurkaart van de gemeente Weert.

In de Cultuurkaart is het culturele aanbod in Weert in kaart gebracht en vergeleken met dat in andere, vergelijkbare steden. Uit die vergelijking blijkt dat Weert op dit moment vooral relatief veel populaire cultuur biedt, zoals film en popmuziek. Het aanbod in de andere culturele sectoren is minder groot dan in veel andere steden. Deze conclusie geldt ook voor erfgoed, gemeten aan de hand van het aandeel Rijksmonumenten, archeologische monumenten en het museumaanbod. Weert kent tegelijkertijd een ruim aanbod landschappelijke monumenten, cultuurgroen en de historische structuur van de binnenstad waar zoveel mogelijk op wordt voortgebouwd. Het is aannemelijk dat Weert juist op dit aanbod bovengemiddeld scoort – alleen zijn hier geen landelijke gegevens voor beschikbaar waardoor een echte vergelijking (nog) niet mogelijk is.

Door het relatief lage culturele aanbod is ook de cultuurdeelname onder de inwoners van Weert lager dan gemiddeld. Bovendien is cultuur voor de stad Weert een minder belangrijke factor bij de aantrekkingskracht en concurrentiepositie van de stad dan voor veel andere steden. Dat heeft niet alleen te maken met het benedengemiddelde aanbod, maar ook met de suboptimale locaties van de bestaande culturele instellingen.

In die zin laat Weert een kans liggen. Cultuur speelt namelijk een prominente rol in de concurrentiepositie van een stad. Steden met een groot en gevarieerd aanbod aan cultuur zijn over het algemeen ook de populaire woonsteden. Deze steden hebben de grootste aantrekkingskracht op hoogopgeleide, creatieve mensen. En aantrekkelijke woonsteden doen het over het algemeen ook economisch beter. Waar hoogopgeleide, creatieve mensen wonen, neemt de werkgelegenheid namelijk meer toe (werken volgt wonen). Niet alleen werkgelegenheid voor hoger opgeleiden; door lokale bestedingen zijn er in steden met veel cultuur juist ook meer kansen aan de onderkant van de arbeidsmarkt. Uit onderzoek blijkt dat culturele voorzieningen in – en in combinatie met de esthetiek van – een historische binnenstad een versterkend effect op elkaar hebben. Juist die combinatie zou een belangrijke kwaliteit van Weert kunnen zijn, en een fundament onder de aantrekkingskracht en de economische vitaliteit van de stad.

Het is niet alleen nu maar ook in de toekomst van groot belang dat Weert een aantrekkelijke en vitale stad is. Door een stagnerende bevolkingsgroei in Nederland en een structurele verruiming van de woningmarkt zal de concurrentie tussen steden en stedelijke woonlocaties in de toekomst naar verwachting alleen maar toenemen. Aantrekkelijke woonsteden zullen daar weinig last van hebben, maar steden die minder aantrekkelijk gevonden worden om in te wonen zullen onherroepelijk te maken krijgen met bevolkingskrimp.

Behalve werk, mooie woningen en een veilige woonomgeving speelt ook het voorzieningenniveau in de (binnen)stad daar een belangrijke rol bij. Wat dat betreft kan Weert niet enkel vertrouwen op de nabijheid van (de culturele voorzieningen in) de grote stad Eindhoven. Weliswaar profiteren de inwoners van Weert enigszins van die voorzieningen in de buurt. Maar voor wat betreft de aantrekkingskracht van Weert en de concurrentiepositie op de woningmarkt is dat profijt maar zeer beperkt, daarvoor ligt Eindhoven net te ver weg.

Om de concurrentieslag tussen steden te kunnen overleven zal Weert dan ook een complete, zelfvoorzienende stad moeten blijven, met een divers aanbod aan voorzieningen in een aantrekkelijke binnenstad. Het gaat dan niet per se om een vergroting van het culturele aanbod in de stad, maar vooral ook om het beter benutten van het huidige aanbod, en meer

interactie tussen dat aanbod en (de andere voorzieningen in) de binnenstad van Weert.

Het is daarbij natuurlijk de vraag of een relatief kleine stedelijke gemeente als Weert dergelijke investeringen wel helemaal zelf moet betalen. Het ligt eerder voor de hand om een financieringsmix te zoeken die optimaal aansluit bij de reikwijdte van de maatschappelijke baten van cultuur. Een (klein) deel van die baten slaat namelijk neer in de gemeenten in de omgeving van de stad. Een ander (en veel groter) deel komt terecht bij de woningcorporaties, die deze baten terugzien in een hogere waarde van hun bezit en minder kans op leegstand in hun woningvoorraad. Het ligt dan ook voor de hand om die partijen mee te laten betalen aan de totstandkoming van het culturele aanbod in de stad Weert.

1 De betekenis van cultuur voor de stad

Vroeger gingen mensen in de buurt van fabrieken wonen. Waar het werk was, woonden de mensen. Die tijd is voorbij. Door opeenvolgende transportrevoluties is het mogelijk steeds verder van huis te gaan werken. Dat betekent omgekeerd ook dat het steeds makkelijker is een woonplek te kiezen, verder weg van het werk. Of zelfs onafhankelijk van de plek van het werk, op een plek in het land van waaruit zoveel mogelijk banen binnen acceptabele tijd te bereiken zijn; de huidige baan, de huidige baan van de partner, de toekomstige baan, de toekomstige baan van de partner, etc.

Als de plek van het werk niet meer doorslaggevend is in de woonplaatskeuze kunnen andere factoren een rol gaan spelen. Mensen gaan in toenemende mate wonen waar de kwaliteit van de woonomgeving hoog is. Voor sommige mensen betekent dat een zo groot mogelijk huis in een zo groen mogelijke omgeving. Anderen wonen liever in een stad. Maar de kwaliteit van die woonsteden varieert. Mensen kiezen een woonstad die ze aantrekkelijk vinden. Dat is meestal een veilige stad, met veel historie en stedelijke voorzieningen. Zoals culturele voorzieningen.

Cultuur speelt tegenwoordig een prominente rol in de concurrentiepositie van steden. Steden met een groot en gevarieerd aanbod aan cultuur zijn over het algemeen ook de populaire woonsteden.¹ Deze steden hebben de grootste aantrekkingskracht op hoger opgeleiden en mensen uit de hogere inkomensgroepen. De meest aantrekkelijke woonsteden zijn over het algemeen ook de steden waar op cultureel gebied veel te kiezen valt. Waar mensen 's avonds spontaan terecht kunnen in een van de vele theaters, concertgebouwen, poppodia en jazzcafés. Zonder daarvoor maanden van tevoren een kaartje te hoeven kopen. Het zijn de zogenoemde *walking cities*; steden waarvan de inwoners op loop- of fietsafstand van hun huis een gevarieerd aanbod aan cultuur, horeca en andere voorzieningen in een historische, esthetische binnenstad kunnen bereiken. Die steden worden door de economisch kansrijke bevolkingsgroepen de meest aantrekkelijke woonsteden gevonden.

Aantrekkelijke woonsteden doen het ook economisch beter. Want waar wonen steeds minder het werken volgt, volgt werken wel steeds vaker 'het

¹ G.A. Marlet, 2009: De aantrekkelijke stad (VOC Uitgevers Nijmegen).

wonen'. De ondernemer heeft het niet langer voor het zeggen in de vestigingsbeslissing, dat is steeds vaker de werknemer. Waar productieve werknemers graag willen wonen, groeien bedrijven en vestigen zich (nieuwe) bedrijven. Waar hoogopgeleide, creatieve mensen wonen neemt de werkgelegenheid over het algemeen meer toe.²

Veel cultuur in de stad is niet alleen goed voor de concurrentiepositie van een stad in de strijd om het aantrekken van kansrijke bevolkingsgroepen. Indirect is cultuur in de stad ook van belang voor de lokale economie. En dat geldt niet alleen voor de stad zelf. Het blijkt dat ook het ommeland van een stad profiteert van de aantrekkingskracht van die stad. Mensen suburbaniseren vaak in de directe omgeving van de stad waar ze voordien hebben gewoond.³ Dat betekent dat ook de andere gemeenten in Midden-Limburg baat hebben bij een aantrekkelijke centrumstad. Cultuur in de stad is zo ook een wapen tegen bevolkingskrimp, voor de stad zelf, maar ook voor haar omgeving.⁴

In dit rapport wordt het belang van cultuur voor de aantrekkingskracht van de stad Weert onderzocht. Allereerst wordt in hoofdstuk 2 het culturele aanbod in Weert vergeleken met dat in andere, vergelijkbare steden. Vervolgens wordt de cultuurdeelname onder de bevolking van Weert in kaart gebracht en verklaard. In hoofdstuk 3 wordt vervolgens de bijdrage van cultuur aan de aantrekkingskracht van de stad Weert geanalyseerd. En in hoofdstuk 4 wordt de waarde van (een deel van) het culturele aanbod in Weert in euro's uitgedrukt. In hoofdstuk 5 wordt tot slot bepaald in welke mate de regio profiteert van het culturele aanbod in Weert, en omgekeerd: in welke mate Weert profiteert van het culturele aanbod in de regio, van de nabijheid van Eindhoven.

² Lucas, R.E., 1988: On the mechanism of economic development, in: *Journal of monetary economics*, 22, pp. 3-42.

³ G.A. Marlet, 2009: *De aantrekkelijke stad* (VOC Uitgevers, Nijmegen).

⁴ Zie ook: G.A. Marlet, C.M.C.M. van Woerkens, 2010: *Krimp!?*, in: *Atlas voor gemeenten 2010* (Atlas voor gemeenten, Utrecht).

2 De culturele positie van Weert

In dit hoofdstuk worden het culturele aanbod en de cultuurdeelname in Weert vergeleken met andere steden in Nederland. Dat levert inzicht op in de relatief sterke en zwakke punten van het culturele aanbod in de stad.

Weert wordt in dit hoofdstuk behalve met het gemiddelde van de andere steden (excl. G4) in Nederland,⁵ ook vergeleken met steden van vergelijkbare omvang:

1. Terneuzen
2. Drachten (gemeente Smallingerland)
3. Hoogeveen
4. Middelburg
5. Zutphen
6. Roermond

Met de overige steden in Limburg:

1. Maastricht
2. Heerlen
3. Sittard-Geleen
4. Roermond
5. Venlo

En met andere steden in de grensregio met België:

1. Breda
2. Maastricht
3. Roosendaal
4. Bergen op Zoom
5. Terneuzen

In dit hoofdstuk wordt het culturele aanbod en de cultuurdeelname in Weert met die vier *benchmarks* van steden vergeleken.

⁵ Zie voor definitie van stad en lijst van Nederlandse steden: G. Marlet, 2009: De aantrekkelijke stad (VOC Uitgevers), hoofdstuk 2.

2.1 Het culturele aanbod

Wat is het aanbod aan kunst en cultuur in Weert? En hoe verhoudt dat aanbod zich tot dat in andere steden? In de grafieken hieronder wordt ingegaan op het aanbod aan podiumkunsten en musea, maar ook bioscopen, monumenten, evenementen, bibliotheken, boekwinkels en galerieën worden meegenomen. In de bijlage bij dit rapport staan de definities van de gebruikte indicatoren. Het aanbod in Weert is in dit hoofdstuk vergeleken met dat in andere steden. In die vergelijking is overigens – door gebrek aan goede landsdekkende gegevens – geen rekening gehouden met de capaciteit, kwaliteit en bezettingsgraad van dat aanbod.

Uit de figuren 2.1 tot en met 2.4 blijkt allereerst dat Weert haar inwoners vergeleken met de andere steden (van vergelijkbare omvang) jaarlijks een min of meer vergelijkbaar aanbod aan uitvoeringen in de podiumkunsten biedt. Dat komt vooral door het relatief grote aantal popconcerten dat jaarlijks in Weert (in De Bosuil) plaatsvindt (zie figuur 2.4). Het aanbod klassieke muziek en theatervoorstellingen is in Weert (in het Munttheater) lager dan gemiddeld in de andere steden (zie figuur 2.2 en 2.3).

Voor het erfgoed (figuur 2.5 tot en met 2.7) is het beeld op basis van de gebruikte indicatoren minder positief. Zo heeft Weert relatief weinig Rijksmonumenten en archeologische monumenten. Ook het aanbod aan musea (de Tiendschuur en museum Jacob van Horne) is in Weert lager dan gemiddeld in andere steden. Niet alleen vergeleken met de grotere steden in Nederland, maar ook vergeleken met de andere benchmarks (steden van vergelijkbare omvang, andere steden in Limburg, en andere steden in de grensregio). Met deze indicatoren is echter niet al het erfgoed afgedekt. Specifieke provinciale aandachtsgebieden, dorps- en stadsgezichten en landschappelijke monumenten zijn bijvoorbeeld niet meegenomen omdat daar geen goede landsdekkende gegevens over zijn. Het is wel aannemelijk dat Weert op deze punten relatief goed scoort, bijvoorbeeld vanwege het Eiland van Weert (een van de zes archeologische attentiegebieden in Limburg), en vanwege het feit dat in de huidige binnenstad zoveel mogelijk wordt voortgebouwd op de historische structuur.

Met de beeldende kunst is het in Weert minder gunstig gesteld (figuur 2.8 en 2.9). Zowel het aantal galerieën als het aantal kunstenaars is er lager dan elders. De filmsector is daarentegen juist weer goed vertegenwoordigd in

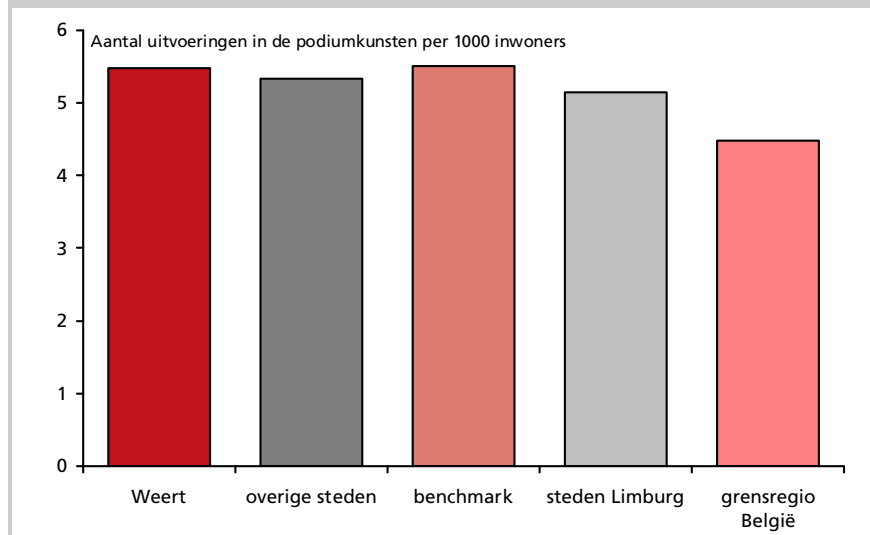
Weert (figuur 2.10 en 2.11). Het aantal stoelen en doeken in bioscopen is hoger dan gemiddeld in de andere steden. Vergeleken met de benchmark (steden van vergelijkbare omvang) is het aantal bioscoopstoelen lager dan gemiddeld en het aantal filmdoeken ongeveer gelijk. Kennelijk bieden kleinere steden per inwoner gemiddeld meer film dan grotere steden.

Voor de letteren is het beeld weer minder positief (zie figuur 2.12 tot en met 2.14). Ten opzichte van het gemiddelde van de andere steden heeft Weert zowel een geringer aanbod aan bibliotheken als aan boekwinkels en antiquariaten. Daarbij moet wel worden opgemerkt dat alleen het aantal publiek toegankelijke bibliotheken in de vergelijking is meegenomen, en vanwege gebrek aan landsdekkende gegevens daarover niet het aantal uitleningen van die bibliotheken, of het aantal dependances in buurthuizen, scholen, et cetera.

Weert moet het vooral hebben van populaire cultuur: film en popmuziek. Uit onderzoek blijkt dat juist een gevarieerd aanbod aan culturele voorzieningen in (de esthetische omgeving van) een historische binnenstad van belang is voor een stad.⁶ Het is dus de vraag of het culturele aanbod in Weert voldoende is voor een duurzaam aantrekkelijke en vitale stad. Die vraag wordt in de rest van deze Cultuurkaart beantwoord.

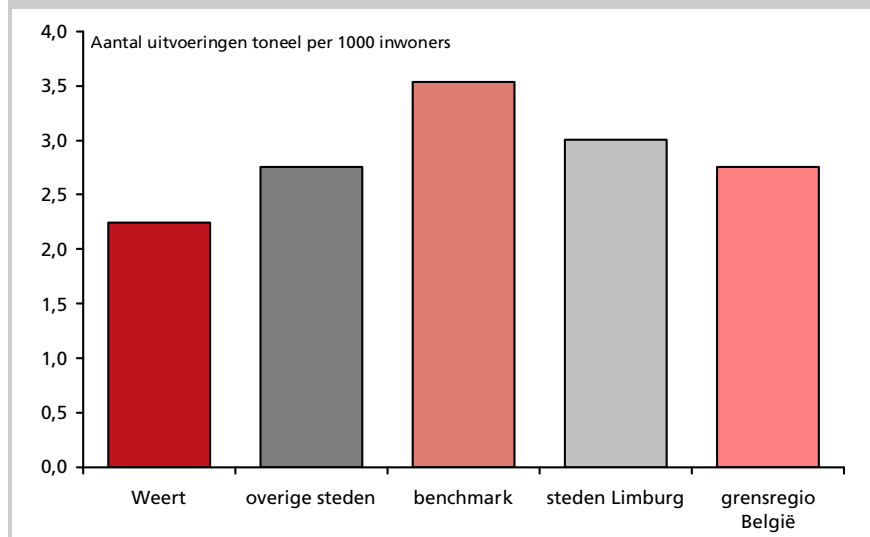
⁶ G. Marlet, 2009: De aantrekkelijke stad (VOC Uitgevers, Nijmegen).

Figuur 2.1 Podiumkunsten totaal⁷

Bron: Atlas voor gemeenten

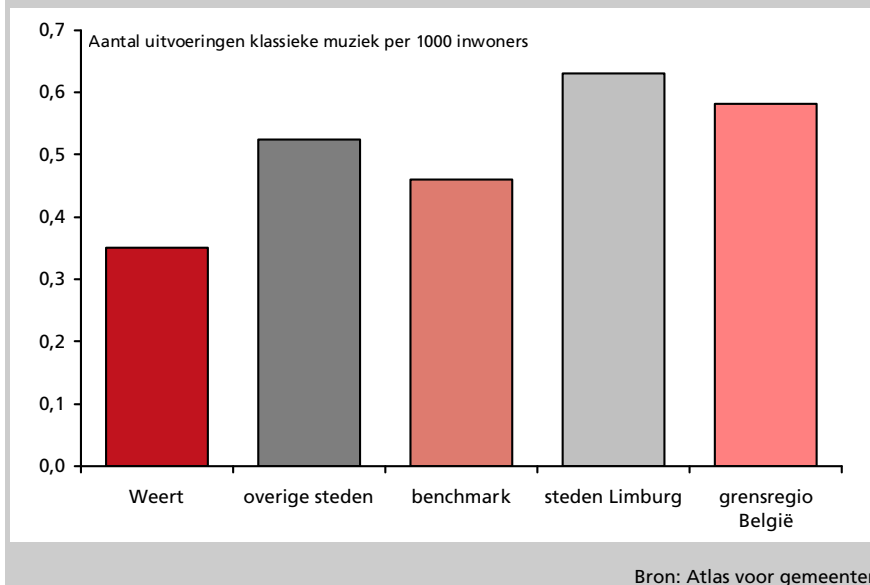
Figuur 2.2 Theatervoorstellingen

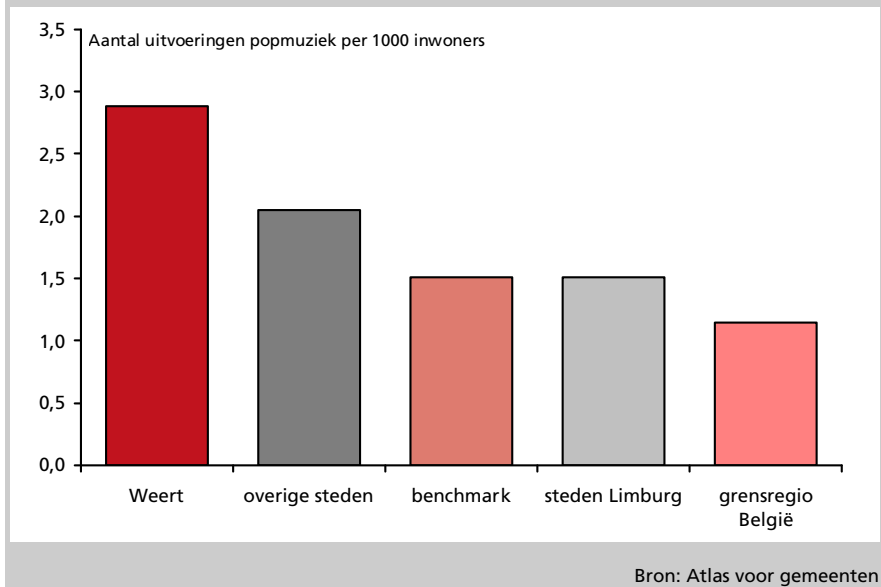
Bron: Atlas voor gemeenten

⁷ Inclusief uitvoeringen buiten de vaste podia zoals op Bospop en Jazzcafé.

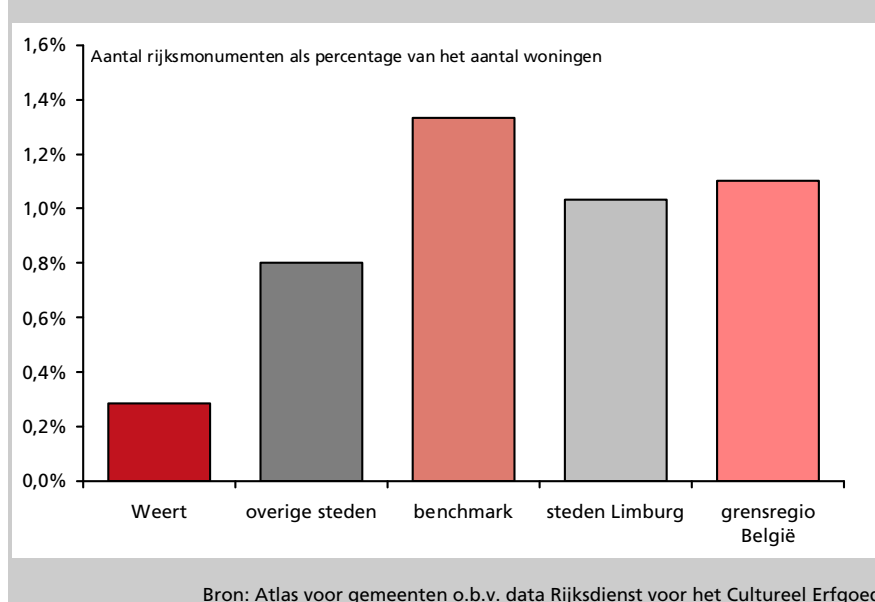
Figuur 2.3 Klassieke muziek

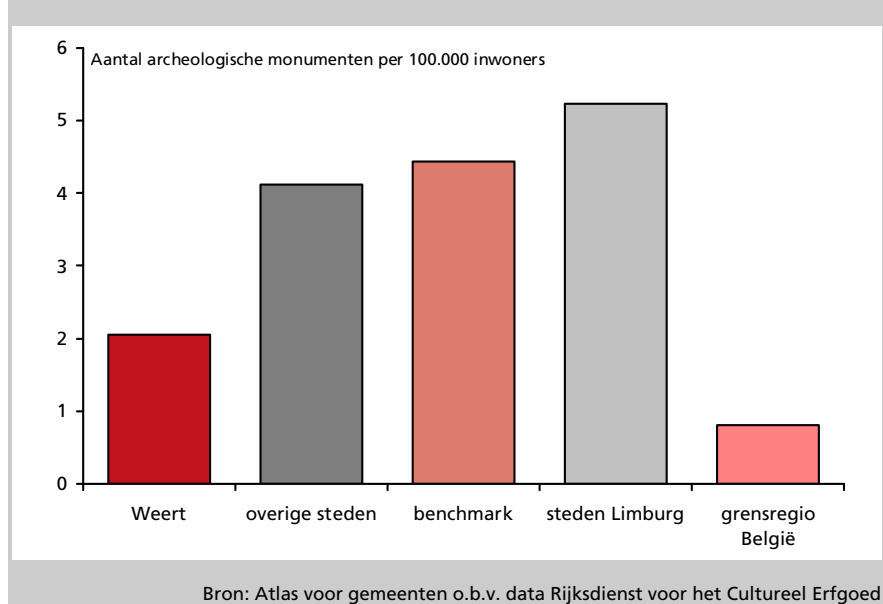
Figuur 2.4 Popmuziek

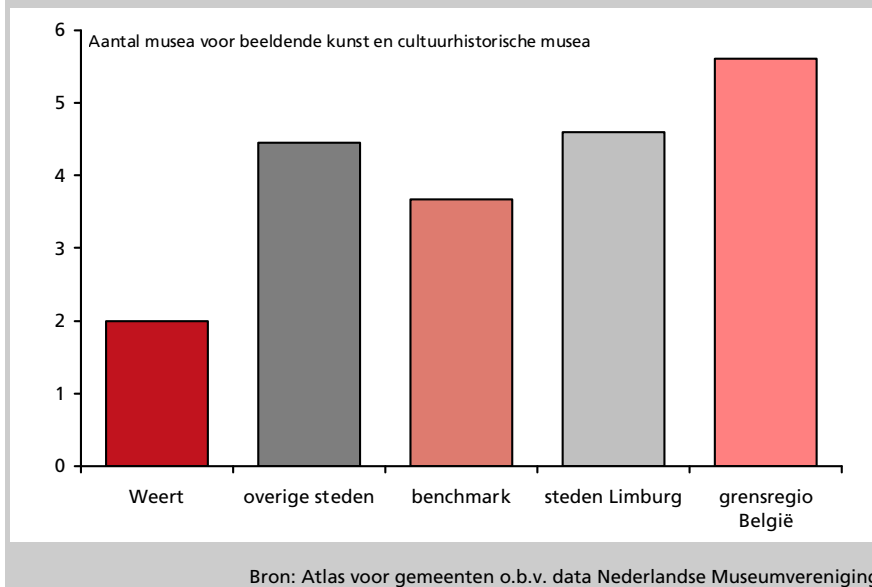
Figuur 2.5 Historische Rijksmonumenten

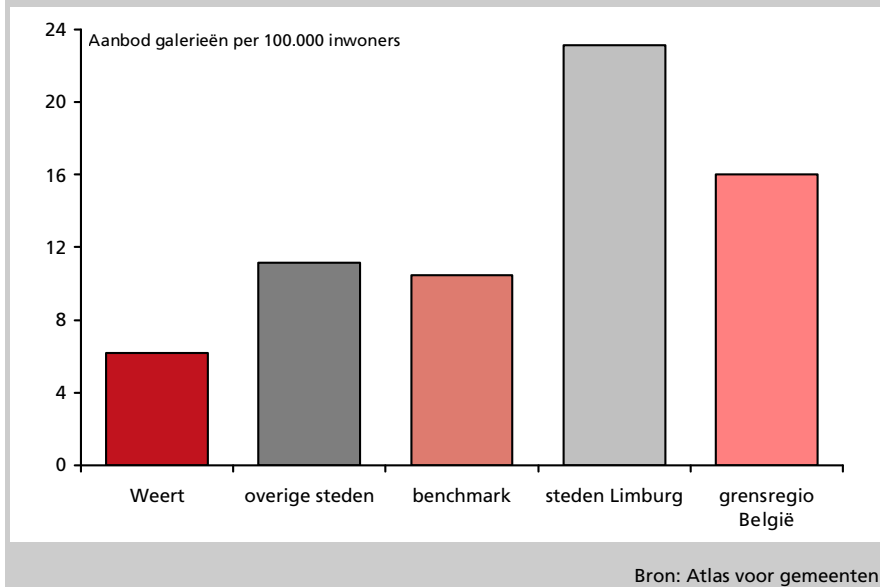
Figuur 2.6 Archeologische Rijksmonumenten

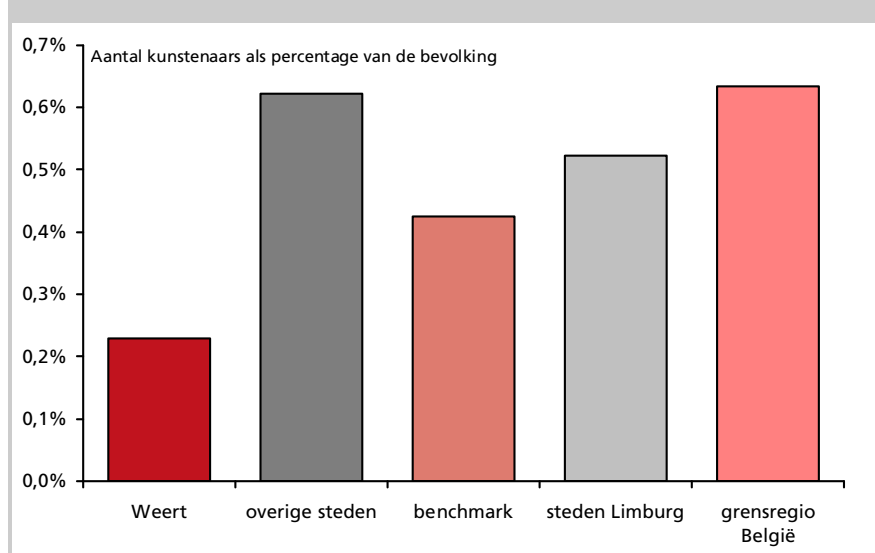
Figuur 2.7 Musea

Figuur 2.8 Galerieën

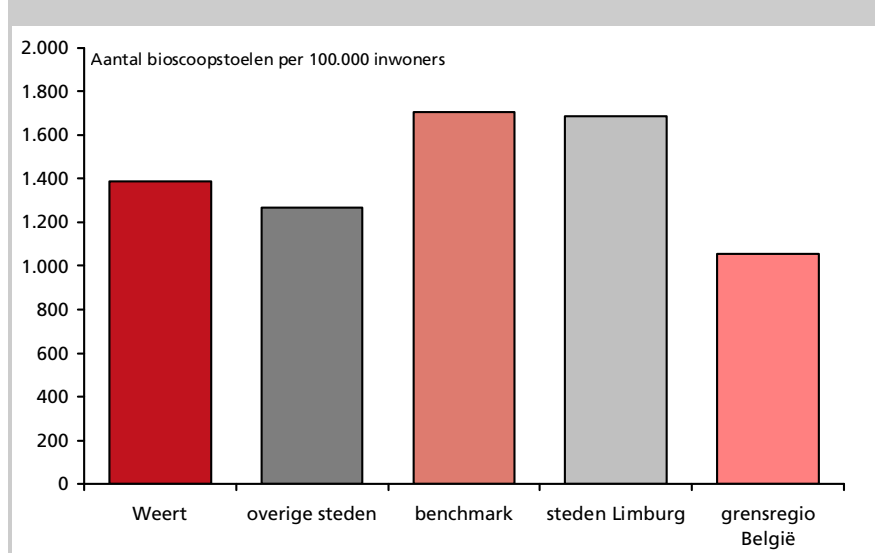

Figuur 2.9 Kunstenaars

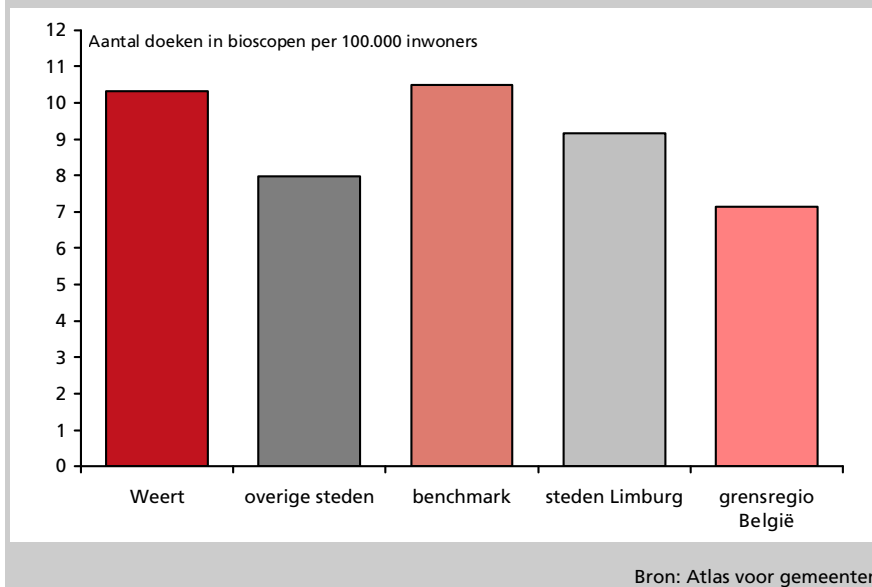
Bron: Atlas voor gemeenten

Figuur 2.10 Bioscoopstoelen

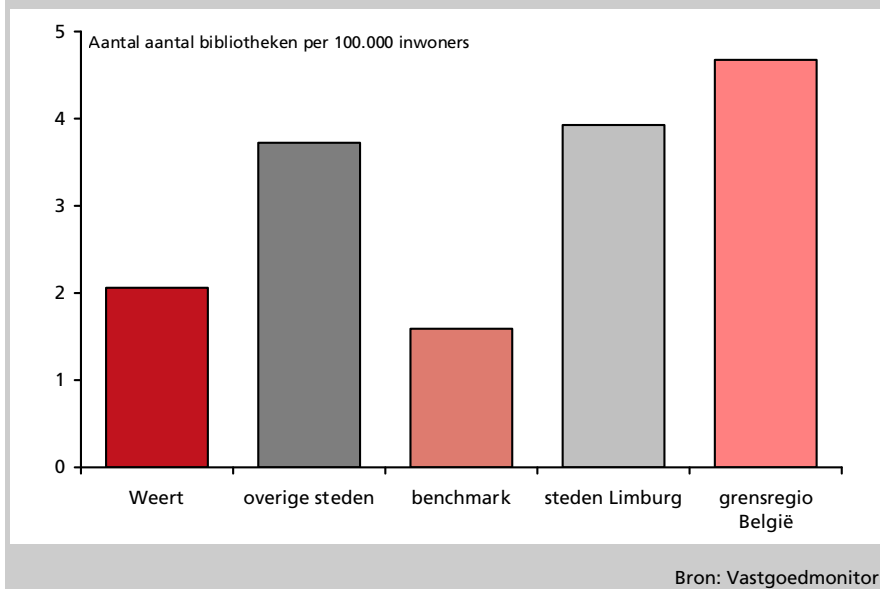

Bron: Atlas voor gemeenten

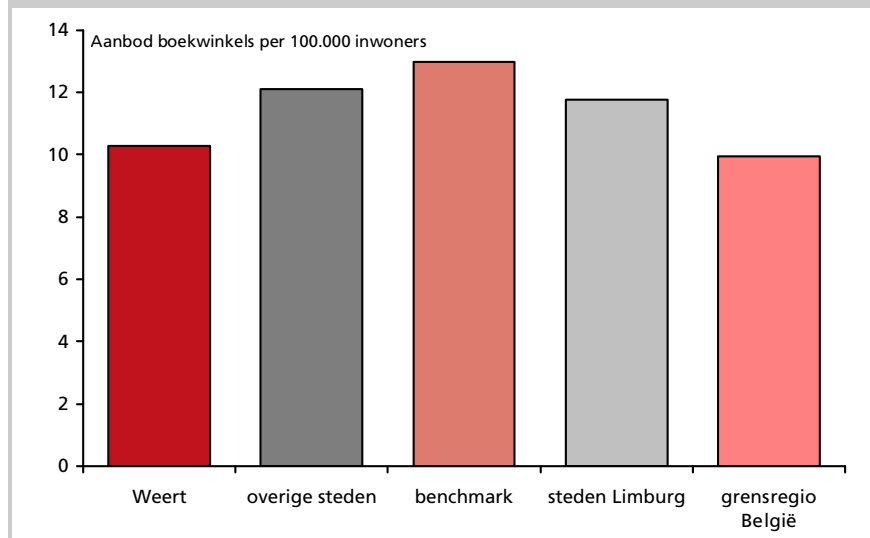
Figuur 2.11 Aantal filmdoeken in bioscopen

Figuur 2.12 Bibliotheken

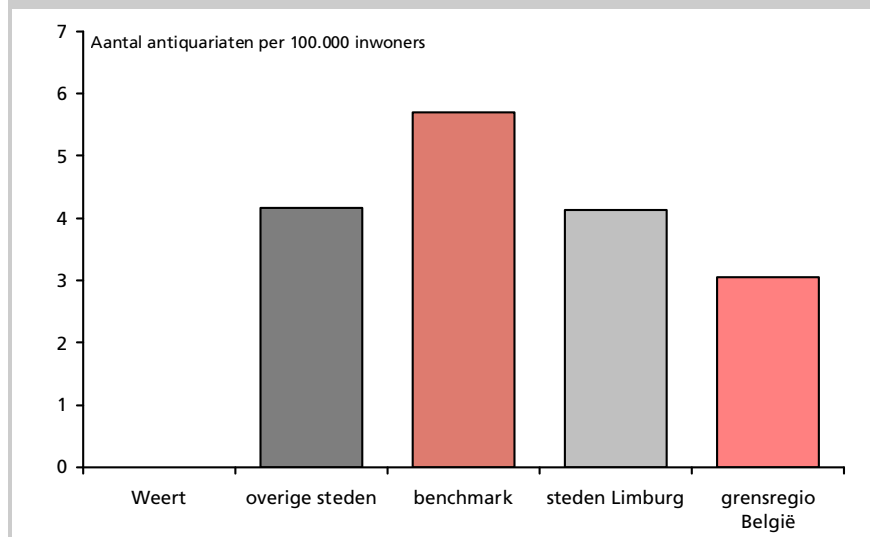

Figuur 2.13 Boekwinkels

Bron: Atlas voor gemeenten

Figuur 2.14 Antiquariaten

Bron: Atlas voor gemeenten

2.2 De cultuurdeelname

Het belang van cultuur voor de aantrekkingskracht en de economische vitaliteit van een stad begint bij het feit dat mensen van cultuur genieten, en daardoor graag culturele activiteiten bezoeken. Om die reden willen veel mensen – en in hun kielzog bedrijven – in een stad met een groot en gevarieerd cultureel aanbod wonen.

Hoofdstuk 3 gaat uitgebreid in op het belang van cultuur voor de aantrekkingskracht en economische vitaliteit van de stad Weert. In deze paragraaf wordt daarvoor allereerst het fundament gelegd: de relatie tussen het culturele aanbod en de (passieve) cultuurdeelname in Weert. Hoe verhoudt die participatie zich tot het aanbod aan kunst en cultuur in de stad? En in hoeverre is de samenstelling van de bevolking van Weert bepalend voor die cultuurdeelname?

De figuren 2.15 en 2.16 laten zien dat de cultuurdeelname onder de inwoners van Weert lager is dan gemiddeld in de andere steden. Zowel het bezoek aan concerten en theatervoorstellingen (podiumkunsten) als het bezoek aan musea is lager dan in de andere steden. De vraag is hoe dat kan worden verklaard. Om die vraag te kunnen beantwoorden is de cultuurdeelname onder de bevolking van steden in Nederland met regressieanalyses in verband gebracht met de samenstelling van de bevolking van die steden, en het culturele aanbod in de stad en de regio.⁸ Op die manier kan per stad worden verklaard welke factoren verantwoordelijk zijn voor de mate waarin de inwoners een bezoek brengen aan podiumkunsten en musea.

De figuren 2.17 en 2.18 tonen de uitkomsten van de (regressie)analyses voor Weert. Per verklarende factor (het opleidingsniveau en de gemiddelde leeftijd van de bevolking, het aanbod in de stad en de regio, en de aansluiting van dat aanbod op de kenmerken van de bevolking) is aangegeven of die in Weert een hogere of lagere cultuurdeelname onder de bevolking zou voorspellen.

Als het staafje boven de x-as uitwijst, draagt die factor bij aan de verklaring voor een hogere cultuurdeelname onder de bevolking dan gemiddeld in

⁸ Zie voor een beschrijving van die modellen: G.A. Marlet, 2010: Muziek in de stad. Het belang van podiumkunsten, musea, festivals en erfgoed voor de stad (VOC Uitgevers, Nijmegen), hoofdstuk 4.

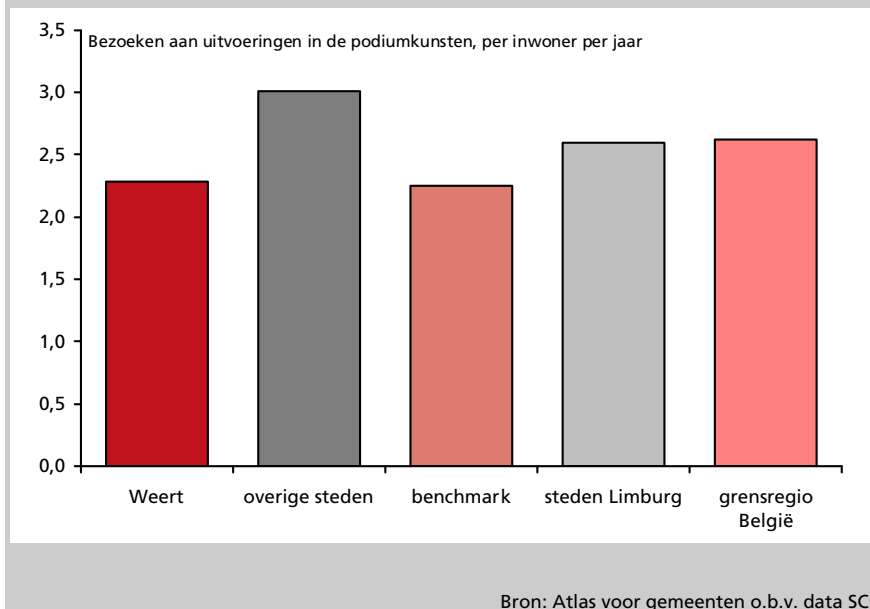
Nederland. Komt het staafje onder de x-as uit, dan draagt die factor bij aan de verklaring voor een lager dan gemiddelde cultuurdeelname. Ter vergelijking is ook de positie van de andere steden (exclusief de G4) in Nederland ten opzichte van het landelijke gemiddelde in de grafieken getoond.

De grafieken laten allereerst zien dat op basis van het opleidingsniveau van de bevolking van Weert een benedengemiddelde bezoekfrequentie aan de podiumkunsten en de musea verwacht mag worden. Dat opleidingsniveau is lager dan gemiddeld in Nederland, en verklaart voor een deel waarom ook de cultuurdeelname onder de inwoners van Weert geringer is dan gemiddeld in Nederland.

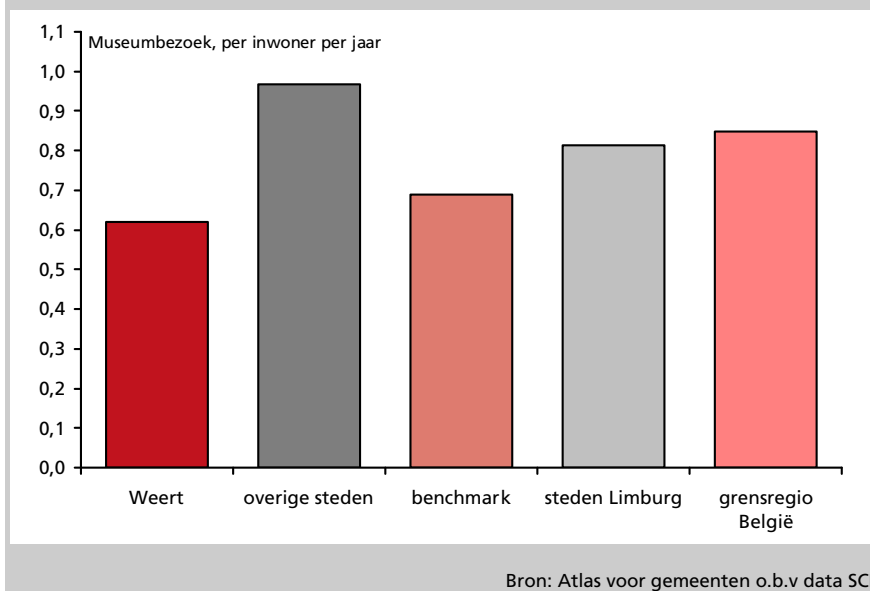
Daarenboven is de relatief lage cultuurdeelname te wijten aan het benedengemiddelde lokale aanbod aan podiumkunsten en musea. Niet alleen vanwege het aanbod op zich, maar ook door de aansluiting van dat aanbod op de kenmerken van de bevolking. Voor wat betreft de podiumkunsten lijkt dat een vreemde conclusie, omdat eerder bleek dat met name het aanbod aan popmuziek in Weert hoger is dan gemiddeld. In de modellen waarmee de cultuurdeelname wordt verklaard wordt echter niet gerekend met het aantal uitvoeringen in de podiumkunsten binnen de gemeente, maar met de bereikbaarheid van dat aanbod voor de inwoners van Weert. Omdat het poppodium in Weert op een plek aan de rand van de stad ligt, is de bereikbaarheid van het aanbod geringer dan in veel andere steden, hetgeen ook een lagere cultuurdeelname verklaart. Als het poppodium in het centrum van de stad had gelegen, was de bereikbaarheid van dat aanbod groter geweest dan gemiddeld en zou ook de cultuurdeelname onder de inwoners van Weert naar verwachting groter zijn geweest dan nu het geval is.

Tot slot valt op dat het regionale aanbod aan podiumkunsten en musea ook een verklaring biedt voor de lagere dan gemiddelde cultuurdeelname onder de inwoners van Weert. Weliswaar heeft Eindhoven relatief te bieden op het culturele vlak, maar vanwege de afstand tussen beide steden draagt dat aanbod toch minder bij aan het culturele aanbod voor de inwoners van Weert dan gemiddeld in Nederland. In de volgende paragraaf wordt verder ingegaan op de relatie tussen Weert en Eindhoven.

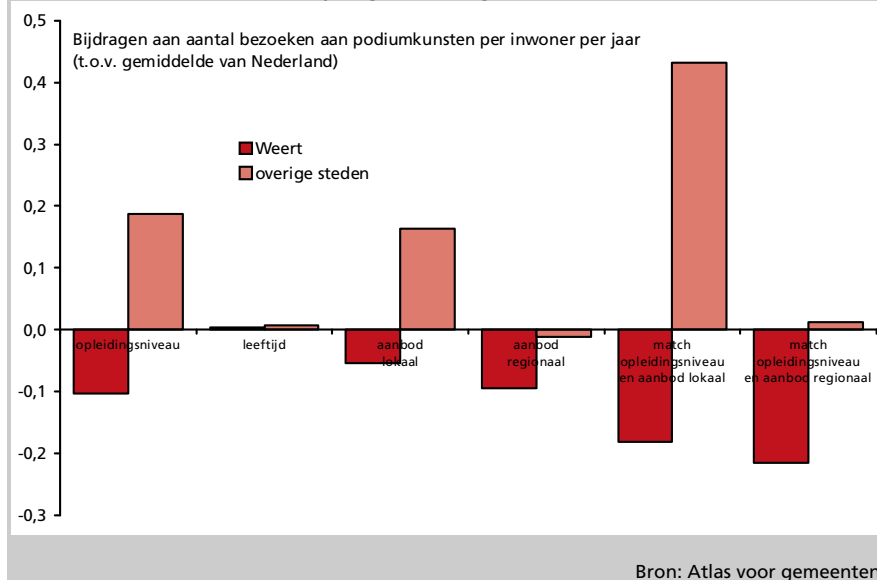
Figuur 2.15 Bezoek aan podiumkunsten

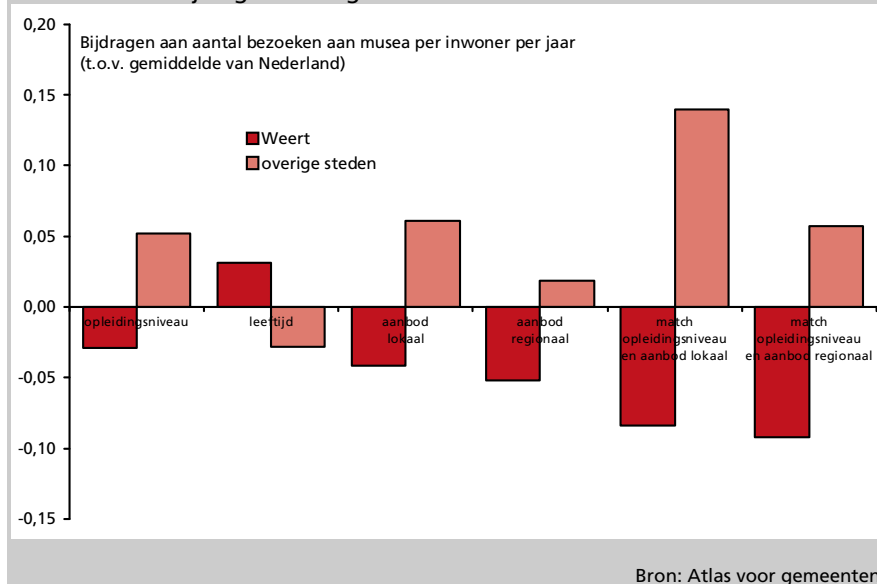
Figuur 2.16 Bezoek aan musea

Figuur 2.17 Verklaringen voor bezoek aan podiumkunsten door inwoners van Weert en de steden in de benchmark (de rest van de overige steden), als afwijking van het gemiddelde van Nederland

Figuur 2.18 Verklaringen voor bezoek aan musea door inwoners van Weert en de steden in de benchmark (de rest van de overige steden), als afwijking van het gemiddelde van Nederland

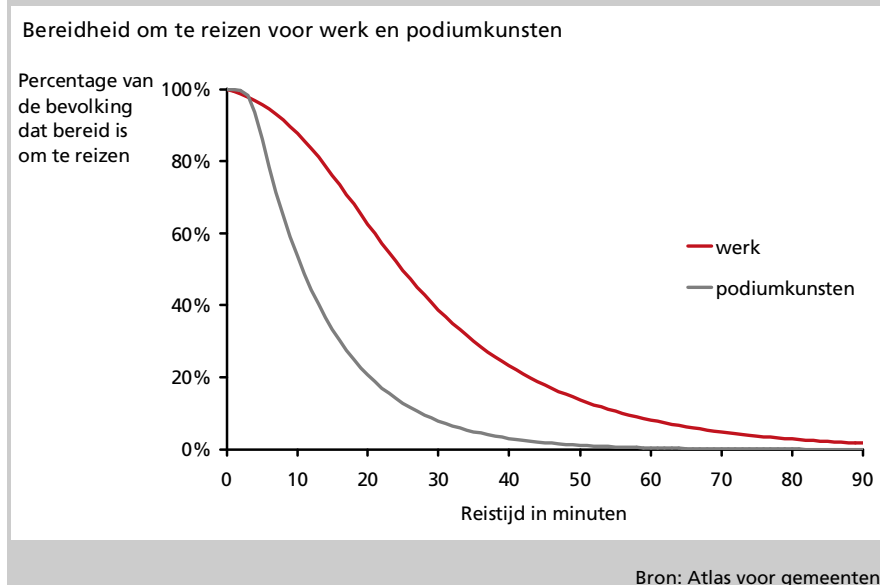
2.3 Verzorgingsgebieden voor cultuur

Tot nu toe werd het culturele aanbod in Weert in kaart gebracht zonder rekening te houden met de omgeving van de stad, met name de nabijheid van andere steden zoals Roermond en (vooral) Eindhoven. In de vorige paragraaf werd al duidelijk dat het profijt van het culturele aanbod in die steden voor de inwoners van Weert tegenvalt. En uit het volgende hoofdstuk zal blijken dat in de aantrekkingskracht van Weert (en daarmee concurrentiepositie van de stad op de woningmarkt) de nabijheid van Eindhoven een minder grote rol speelt dan veel mensen wellicht zouden denken. Dat komt omdat mensen cultuur het liefst in hun directe woonomgeving, op loop- en fietsafstand in de binnenstad, willen hebben, en beide steden daarvoor net te ver van elkaar liggen. In deze paragraaf wordt dat verder geïllustreerd door het verzorgingsgebied van het culturele aanbod in de steden Weert, Roermond en Eindhoven in kaart te brengen.

Daarbij is uitgegaan van een model waarmee voor alle woonlocaties in Nederland kan worden bepaald op welke stad de inwoners het meest zijn aangewezen voor verschillende voorzieningen. Op basis van dat model kan per gemeente worden bepaald welke deel van de bevolking voor cultuur afhankelijk is van welke stad. De uitkomst is afhankelijk van de locatie, de omvang en diversiteit, de bereikbaarheid, en het (concurrerende) aanbod in de buurt. Voor de meeste inwoners van de gemeente Nederweert zal het culturele aanbod in Weert bijvoorbeeld voldoende zijn; zij zullen meestal niet bereid zijn om helemaal naar Eindhoven te reizen voor meer aanbod. Maar er zullen ook inwoners van Nederweert zijn die wel bereid zijn om voor een groter en diverser cultureel aanbod naar Eindhoven te reizen. In het geval van Roermond is hierbij overigens nog uitgegaan van de situatie dat het poppodium de Azijnfabriek open is en niet het nieuwe (grotere) poppodium in de ECI Cultuurfabriek.

Figuur 2.19 laat de reisbereidheid voor podiumkunsten en werk zien. De gemiddelde reisbereidheid voor werk is hoger dan voor podiumkunsten. Dit betekent dat een groter deel van de inwoners van Weert voor een baan bereid is naar Eindhoven te reizen dan voor een uitvoering in de podiumkunsten.

Figuur 2.19 De reisbereidheid voor podiumkunsten is lager dan voor werk

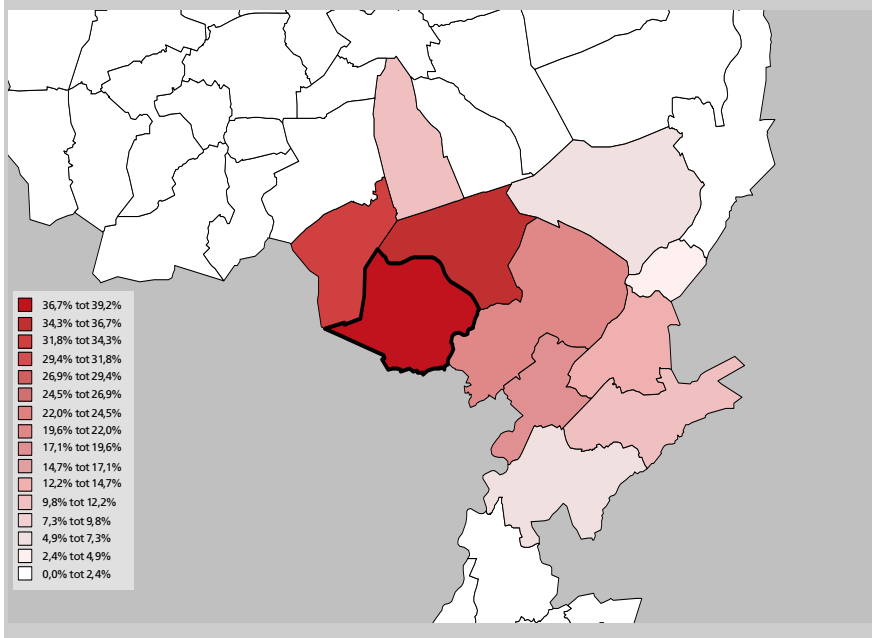

Uit onderstaande figuren blijkt dat 35% van de inwoners van Nederweert voor cultuur is aangewezen op Weert (figuur 2.20). Van de inwoners van Weert zelf is dat bijna 40%. Een deel van de inwoners (30,9%) van Weert blijkt toch te kiezen voor het grotere en meer diverse aanbod in Eindhoven (figuur 2.21). Eindhoven heeft dankzij dit grotere aanbod een duidelijke centrumfunctie.

Voor Weert is dat beeld wat genuanceerder: voor een belangrijk deel van de inwoners is Eindhoven geen alternatief – het ligt niet binnen acceptabele reistijd. Voor inwoners van Weert ligt het voor de hand dat zij vooral voor het aanbod dat minder ‘populair’ is op Eindhoven zijn aangewezen. Dit type uitvoeringen vergt immers een groter verzorgingsgebied om voldoende bezoekers te trekken en zal daardoor eerder in Eindhoven plaatsvinden dan in Weert. Het aanbod in Roermond concurreert in veel mindere mate met het aanbod in Weert – 12% van de inwoners van Weert blijkt te kiezen voor Roermond (figuur 2.22). Omgekeerd is het aandeel inwoners van Roermond (13%) dat voor cultuur gericht is op Weert iets groter (figuur 2.20).

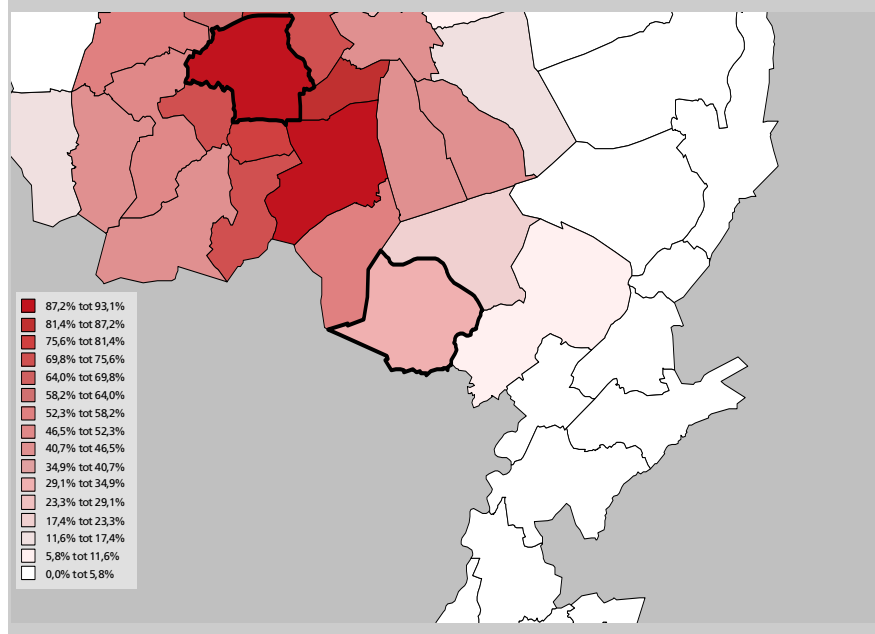
Figuur 2.20 Belang van het culturele aanbod in Weert voor de regio

Gemeente	Aantal potentiële bezoekers	Als percentage van alle potentiële theaterbezoekers in de gemeente
Weert	18.900	39,2%
Nederweert	5.800	35,0%
Cranendonck	6.500	32,0%
Meijel	1.500	24,4%
Leudal	7.900	21,5%
Maasgouw	4.700	19,2%
Roermond	7.100	13,0%
Roerdalen	2.500	11,7%
Someren	1.900	10,3%
Helden	1.200	6,2%
Echt-Susteren	1.700	5,3%
Beesel	300	2,5%
Asten	300	1,8%

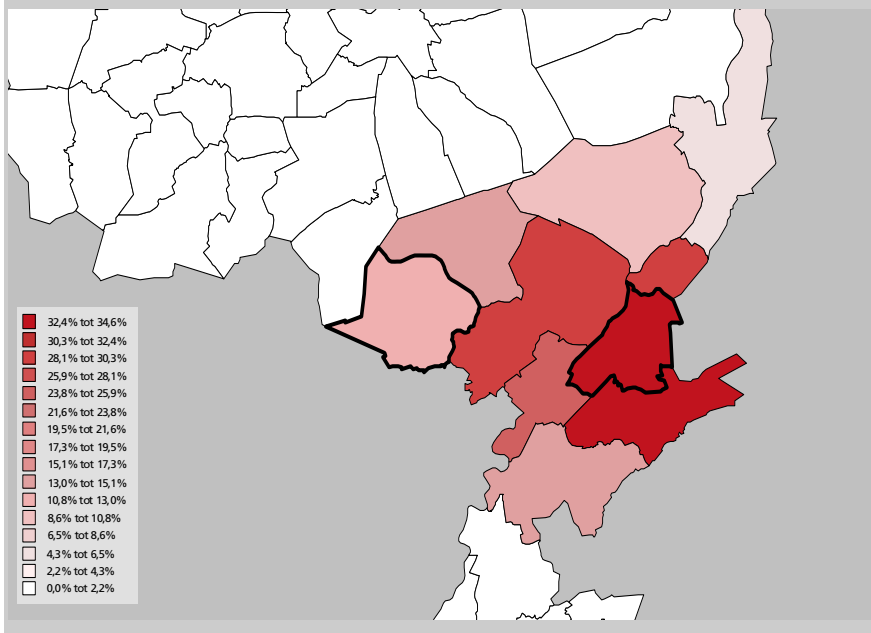
Figuur 2.21 Belang van het culturele aanbod in Eindhoven voor de regio

Gemeente	Aantal potentiële bezoekers	Als percentage van alle potentiële theaterbezoekers in de gemeente
Eindhoven	197.500	93,1%
Heeze-Leende	13.300	87,5%
Geldrop-Mierlo	33.000	86,8%
Son en Breugel	13.000	83,5%
Waalre	12.700	77,0%
Valkenswaard	23.100	74,7%
Nuenen, Gerwen en Nederwetten	16.100	71,9%
Veldhoven	30.400	70,7%
Best	18.200	62,8%
Oirschot	10.000	56,3%
Cranendonck	10.700	52,8%
Eersel	9.000	49,6%
Helmond	40.400	46,0%
Weert	15.000	30,9%

Figuur 2.22 Belang van het culturele aanbod in Roermond voor de regio

Gemeente	Aantal potentiële bezoekers	Als percentage van alle potentiële theaterbezoekers in de gemeente
Roermond	18.900	34,6%
Roerdalen	7.100	33,1%
Beesel	4.000	29,1%
Leudal	10.400	28,4%
Maasgouw	6.200	25,3%
Kessel	800	18,7%
Meijel	1.100	18,2%
Echt-Susteren	4.700	14,8%
Nederweert	2.300	13,9%
Weert	5.700	11,8%
Helden	1.500	7,8%
Maasbree	900	6,5%
Venlo	5.200	5,7%
Arcen en Velden	< 100	0,4%

3 De aantrekkingskracht van Weert

Cultuur speelt over het algemeen een prominente rol in de concurrentiepositie van steden, zo bleek uit de bespreking van de wetenschappelijke literatuur in hoofdstuk 1. Steden die een groot en gevarieerd cultureel aanbod hebben, zijn over het algemeen ook de populaire woonsteden. Die steden hebben de grootste aantrekkingskracht op verhuizende huishoudens. En bovendien gaat het in die steden ook economisch vaak beter.

In dit hoofdstuk wordt de aantrekkingskracht van de stad Weert nader geanalyseerd. Die aantrekkingskracht wordt vergeleken met andere steden in Nederland. Onderzocht wordt welke factoren de afwijking van Weert ten opzichte van die andere steden verklaren, en welke rol cultuur daarin speelt. In dit deel van het onderzoek wordt dan ook de vraag beantwoord wat het belang van cultuur is voor (de aantrekkingskracht van) Weert. Vervolgens wordt daarmee ook het indirecte belang van cultuur voor het vestigingsklimaat en de economische vitaliteit van de stad geanalyseerd (paragraaf 3.2).

3.1 Wat verklaart de aantrekkingskracht van steden?

Om die vraag te kunnen beantwoorden is met zogenoemde regressieanalyses achterhaald welke factoren ervoor zorgen dat de ene stad wel en de andere niet in trek is bij verhuizende huishoudens. In tabel 3.1 zijn de uitkomsten uit die analyses gestileerd weergegeven.

Naast de bereikbaarheid van banen blijkt ook het culturele aanbod in een stad van groot belang voor de aantrekkingskracht van de stad. Bij het culturele aanbod blijkt het vooral te gaan om het aanbod aan uitvoeringen in de podiumkunsten en (in iets mindere mate) van musea voor beeldende kunst en cultuurhistorische musea.

Daarnaast biedt ook de aanwezigheid van historisch erfgoed, afgemeten aan het aantal Rijksmonumenten en historisch vaarwater, een significante verklaring voor de aantrekkingskracht van steden.

Tabel 3.1 Wat bepaalt de aantrekkingskracht van een stad?

	Aantrekkingskracht van een stad op verhuizende huishoudens
ECONOMIE	
Bereikbaarheid van banen	+
WOONOMGEVING	
Woningen	
Aandeel vrijstaande woningen	+
Aandeel tweekappers	+
Aandeel tussenwoningen	-
Aandeel appartementen	-
Aandeel sociale huurwoningen	-
Aandeel hoogbouw	-
Aandeel vooroorlogse woningen	+
Gemiddelde afstand tot het centrum	-
Gentrification Index	+
Voorzieningen	
Aantal winkels mode en luxe	+
Nabijheid winkels dagelijkse boodschappen	-
Aanbod podiumkunsten	+
Aanbod musea (voor beeldende kunst en cultuurhistorie)	+
Culinaire kwaliteit	+
Historisch erfgoed (aandeel Rijksmonumenten)	+
Aanwezigheid universiteit ⁹	+
Voetbalindex	+
Natuur	
Nabijheid Noordzeekust	+
Nabijheid natuurgebieden	+
OVERLAST EN ONVEILIGHEID	
Overlast	-
Vernielingen	-
Geweldsmisdrijven	-

De tabel is een gestileerde weergave van de uitkomsten uit de modellen (regressieanalyses) waarmee de aantrekkingskracht van steden wordt verklaard. Een + betekent dat die factor positief van invloed is op die aantrekkingskracht. Een - betekent dat die factor daar negatief mee samenhangt. Een volledige beschrijving van de gebruikte modellen is te vinden in: G.A. Marlet, 2009: De aantrekkelijke stad (VOC Uitgevers Nijmegen), hoofdstuk 5 en 6.

⁹ In dit model speelt alleen de aanwezigheid van een universiteit, en niet van hbo-instellingen – een rol bij het verklaren van de aantrekkingskracht van steden. De reden daarvoor is dat vooral universiteitssteden zich onderscheiden van niet-universiteitssteden, en het hebben van een hbo-instelling minder onderscheidend is. Bovendien zijn hbo-studenten gemiddeld minder dan universitaire studenten geneigd om in de stad van studie te gaan (en blijven) wonen. In varianten op dit model, waarin wordt gekeken naar in de stad woonachtige universitaire en hbo-studenten speelt de aanwezigheid van een hbo – maar nog steeds minder dan een universiteit – wel een rol bij de aantrekkingskracht van steden. Zie: G.A. Marlet, C.M.C.M. van Woerkens, 2010: Krimp!?, in: Atlas voor gemeenten 2010 (Atlas voor gemeenten, Utrecht).

De uitkomsten uit de regressieanalyses gelden echter voor een analyse voor alle steden in Nederland, die wordt overheerst door de grotere steden. Het is de vraag of die conclusies ook gelden voor kleinere steden als Weert. Daarom zijn de analyses herhaald voor kleinere steden en niet-stedelijke gemeenten. Uit die analyses blijkt dat niet alleen de voorzieningen in de stad zelf, maar ook de bereikbaarheid van voorzieningen in steden in de buurt van belang zijn. Dat zou voor Weert betekenen dat niet alleen het culturele aanbod in de stad zelf, maar ook de bereikbaarheid van het culturele aanbod in steden in de buurt, zoals Eindhoven en Roermond, van belang zijn voor de aantrekkingskracht van de stad.

Behalve het culturele aanbod in een stad en de omgeving van die stad, doen ook andere voorzieningen ertoe bij het verklaren van verschillen tussen aantrekkingskracht. Ook de bereikbaarheid van natuur (en de kust) vanuit de stad doet ertoe. Uit de directe woonomgeving blijken vooral de indicatoren voor geweld, overlast en vernielingen een negatieve verklaring te bieden voor de aantrekkingskracht van een stad en regio. Behalve ligging, voorzieningen en een veilige woonomgeving zijn ook de kenmerken van de woningvoorraad van invloed op de aantrekkingskracht van een stad. Het aandeel hoogbouw en sociale huurwoningen is bijvoorbeeld negatief van invloed op de aantrekkingskracht, de omvang van de woningen positief.

Ook de mate van *gentrification* heeft een positief effect. Gentrification is een verschijnsel waarbij delen van de stad ineens populair zijn bij bepaalde trendsettende bevolkingsgroepen. Die wijken worden hip en trekken als gevolg daarvan steeds meer mensen aan uit de midden- en hogere inkomensgroepen, die huizen opknappen, de detailhandel stimuleren en daardoor de wijk verder weten op te waarderen. Als indicator voor de mate van gentrification 'van het eerste uur' is de omvang van de homoscene en de kunstenaarsscene genomen. Van die scenes wordt aangenomen dat ze trendsettend zijn.

3.2 Wat verklaart de aantrekkingskracht van Weert?

De in tabel 3.1 getoonde indicatoren zijn gemiddeld van invloed op de aantrekkingskracht van de Nederlandse steden. De vraag is welke van die factoren voor Weert van belang zijn bij het verklaren van de aantrekkingskracht. Die vraag wordt in de figuren 3.1 en 3.2 beantwoord.

Het linker staafje in figuur 3.1 laat zien dat de aantrekkingskracht van Weert op verhuizende huishoudens lager is dan gemiddeld. De overige staafjes in de grafiek laten zien hoe die relatief geringe aantrekkingskracht te verklaren is.

Dat komt allereerst door de relatief ongunstige ligging. Door die ligging zijn er voor de (potentiële) inwoners van Weert minder banen binnen acceptabele reistijd te bereiken dan gemiddeld voor de inwoners van de andere steden in het land, waardoor ook de carrièrekansen voor de (potentiële) inwoners van Weert lager zijn dan gemiddeld. De pech van Weert is daarbij dat banen over de grens maar voor een klein deel meetellen in de keuzes van woonconsumenten. Dat komt omdat er ondanks de Europese integratie nog forse grensbarrières zijn op de arbeidsmarkt. De onderzoekers van Atlas voor gemeenten werken op dit moment aan een onderzoek in opdracht van het Ministerie van BZK naar die grensbarrières en de kansen om die met grensoverschrijdende samenwerking te slechten.¹⁰ Wellicht biedt dat onderzoek voor Weert ook aanknopingspunten voor het vergroten van de aantrekkingskracht van de stad.

Behalve de ligging van de stad is ook het relatief geringe aantal historische monumenten en het ontbreken van een universiteit een reden voor de lager dan gemiddelde aantrekkingskracht van de stad. Dit zijn echter factoren die ook niet gevraagd moeten worden van een kleine stad als Weert. Een kleine stad als Weert zou zich juist moeten profileren met een kwalitatieve woningvoorraad, een goed voorzieningenniveau en een veilige woonomgeving. Op deze factoren scoort Weert ook bovengemiddeld, dus dat is positief.

In figuur 3.2 worden deze kwaliteiten van de woningvoorraad en woonomgeving verder uitgesplitst. De woningen in Weert zijn relatief groot. Alleen zijn er relatief weinig vooroorlogse woningen. Daarnaast heeft Weert relatief veel winkels voor mode en luxe. Ook dat is een factor die van belang is voor de aantrekkingskracht van een stad.

Op cultureel gebied laat Weert echter kansen liggen. Het aanbod podiumkunsten is (iets) lager dan gemiddeld in andere steden. Maar ook het aanbod aan musea en historisch erfgoed is kleiner dan gemiddeld in de

¹⁰ Zie voor een voorbeeld: G. Marlet, R. Ponds, C. van Woerkens, 2012: Atlas van kansen voor grensoverschrijdende samenwerking. De regio Achterhoek-Borken (Atlas voor gemeenten, Utrecht).

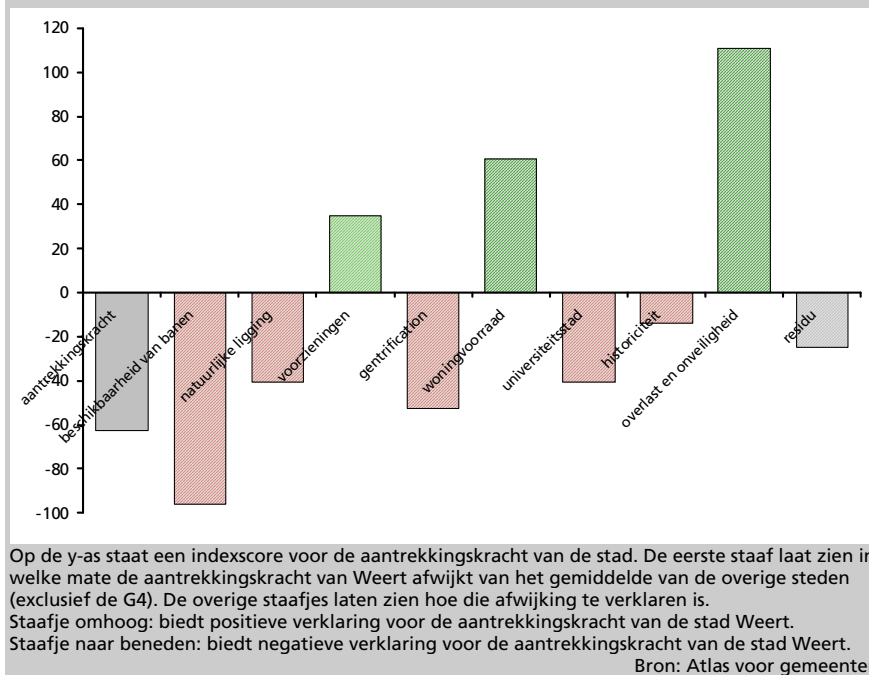
andere steden in Nederland. Per saldo zorgt het culturele aanbod in Weert er dan ook niet voor dat die stad een hogere dan gemiddelde aantrekkingskracht heeft op verhuizende huishoudens.

Wat tot slot opvalt is dat het aanbod aan podiumkunsten in de omgeving van Weert minder bijdraagt aan de aantrekkingskracht van die stad dan gemiddeld geldt voor de steden in Nederland. En dat ondanks het feit dat er een grote stad met veel cultuur in de buurt ligt. Uit het vorige hoofdstuk kwam al naar voren dat er weliswaar aardig wat inwoners van Weert zijn die voor cultuur in eerste instantie gericht zijn op Eindhoven, maar dat Eindhoven net te ver weg ligt om een goed alternatief te vormen voor het aanbod in Weert zelf. Sterker nog: voor een deel zijn mensen gericht op Eindhoven omdat ze het aanbod in Weert onvoldoende vinden of de locaties onhandig. Als dat aanbod in Weert zelf verbetert, zullen veel minder inwoners van de stad naar Eindhoven gaan, en zal ook de cultuurdeelname onder de inwoners van Weert flink kunnen toenemen.

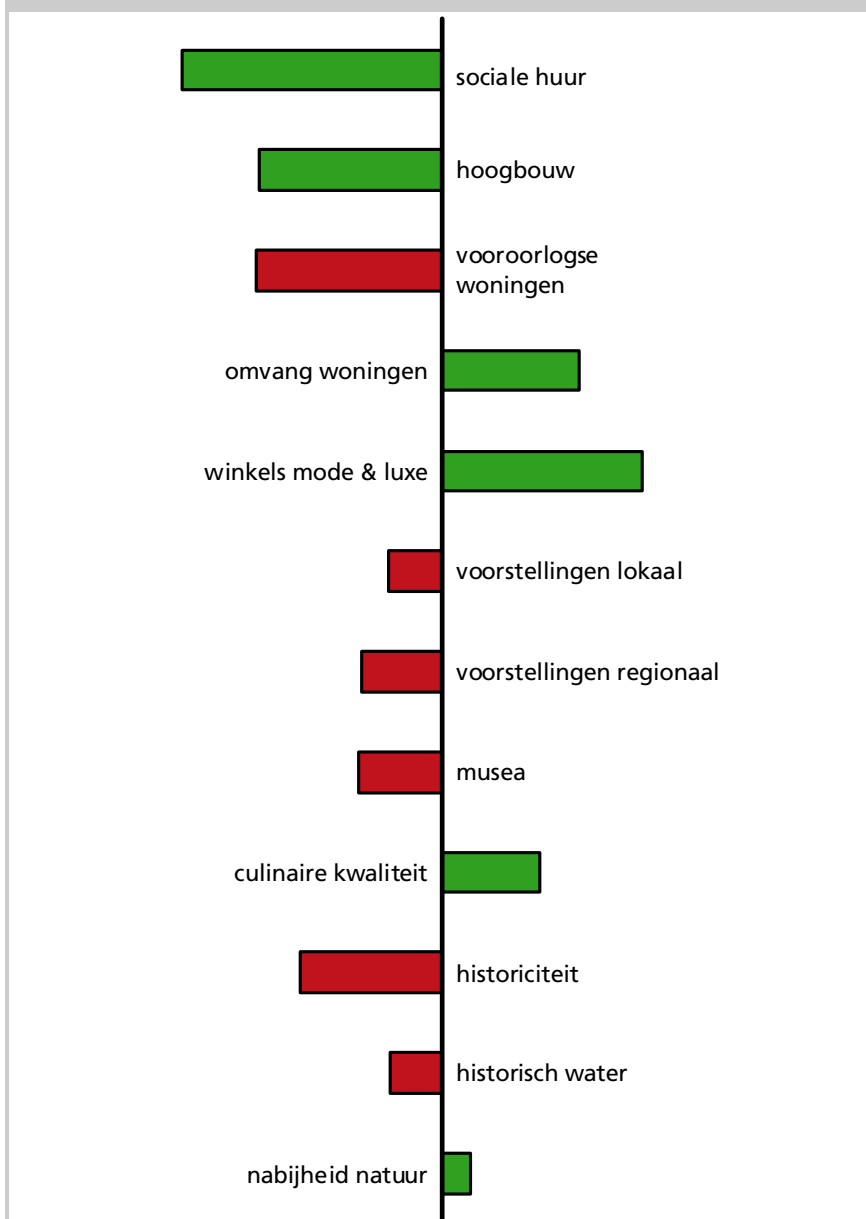
Datzelfde blijkt eigenlijk ook uit de verklaringen voor de aantrekkingskracht van Weert (zie de figuren 3.1 en 3.2); er zijn onvoldoende grote steden in de buurt en/of de grote stad die er is (Eindhoven) ligt net te ver weg om een belangrijke bijdrage te kunnen leveren aan de aantrekkingskracht van Weert. Weert zal het wat dat betreft dus op eigen kracht moeten doen. Opvallend is wellicht dat Weert benedengemiddeld scoort op natuurlijke ligging. Dit komt omdat onder natuurlijke ligging twee factoren worden geschaard: nabijheid van natuur en ligging aan zee. Weert scoort op de nabijheid van natuur goed (zie figuur 3.2), maar vanwege het gewicht dat de factor ligging aan zee heeft komt het staafje ‘natuurlijke ligging’ in figuur 3.1 onder de x-as uit.

Het (licht) negatieve residu suggereert dat de feitelijk aantrekkingskracht wat lager is dan verwacht mag worden op basis van alle objectieve kenmerken van de stad. Mogelijk is dat het van een minder positief imago. Op basis van dit onderzoek kan daar echter geen uitspraak over kan worden gedaan. Mocht dat echter het geval zijn dat ligt het voor de hand om te overwegen om hier bijvoorbeeld voor via city-marketing wat aan te doen. Hierbij zou dan het karakter van Weert als “Stad met een dorps karakter” kunnen worden benadrukt: aantrekkelijke woningvoorraad, lage overlast en onveiligheid maar wel een relatief ruim aanbod voorzieningen.

Figuur 3.1 De aantrekkingskracht van Weert, 2011

Figuur 3.2 De *amenities* van Weert, 2011

De figuur toont de afwijking van het gemiddelde van de overige steden (exclusief de G4). Hoe verder het staafje naar rechts wijst, hoe hoger de score ten opzichte van deze steden. Hoe verder het staafje naar links wijst, hoe lager.

Bronnen: Vastgoedmonitor (1, 2, 3, 5), NVM (4), Atlas voor gemeenten (6, 7, 10,11), Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (8), Ministerie van BZK (9).

3.3 Van aantrekkingskracht naar economische vitaliteit

Steden met een grote creatieve klasse kennen ook meer werkgelegenheids groei. En steden met een groot en gevarieerd cultureel aanbod hebben een relatief grote aantrekkingskracht op creatieve, hoogopgeleide mensen. Het effect van cultuur op werkgelegenheids groei is dus indirect en loopt van het culturele aanbod naar de voorraad *human capital* in de stad (het aantal mensen dat deel uitmaakt van de creatieve klasse, als percentage van de beroepsbevolking) en vervolgens naar werkgelegenheids groei. Sinds het beroemde boek van Richard Florida¹¹ is er veel geschreven over het vermeende belang van creatieve mensen (en bedrijven) in de stad. Er is weliswaar veel scepsis over de *creative capital* theorie,¹² maar empirisch is voor Nederland het belang van creatieve mensen in de stad wel aangetoond.¹³

Een deel van de relatie tussen *human capital* en werkgelegenheids groei loopt van creatieve mensen naar creatieve bedrijven; waar veel creatieve mensen wonen worden veel creatieve bedrijven gestart, of vestigen zich bestaande creatieve bedrijven. En veel creatieve bedrijven in de stad kunnen op hun beurt weer voor *spillover* effecten zorgen, en zo de werkgelegenheid in andere sectoren stimuleren.¹⁴ Een ander deel van de relatie loopt van *human capital* naar werkgelegenheids groei in andere dan de creatieve sectoren. Aan het verband tussen de hoogopgeleide, creatieve bevolking in de stad (*human capital*) en de groei van die werkgelegenheid in die sectoren liggen vier mechanismen ten grondslag:

1. Mensen met meer kennis en vaardigheden zijn productiever, waardoor bedrijven daar 'goedkoper kunnen produceren', zich in de buurt van die hoogopgeleide, creatieve mensen vestigen, en de werkgelegenheid daar zal toenemen.¹⁵

¹¹ R. Florida, 2002: *The rise of the creative class, and how it's transforming work, leisure, community and everyday life* (Basic Books, New York).

¹² E.L. Glaeser, 2004: Review of Richard Florida's *The rise of the creative class*.

¹³ G.A. Marlet, C.M.C.M. van Woerkens, 2007: *The Dutch Creative class and how it fosters urban employment growth*, in: *Urban Studies*, 44, 13, pp. 2605-2626.

¹⁴ E. Stam, J. de Jong, G. Marlet, 2008: 'Creative industries in the Netherlands: structure, development, innovativeness and effects on urban growth', *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography* 90 (2): 119-132.

¹⁵ E.L. Glaeser, J. Scheinkman, A. Schleifer, 1995: *Economic growth in a cross-section of cities*, in: *Journal of monetary economics*, 36, pp. 117-143.

2. Hoogopgeleiden geven meer geld uit in de plaatselijke horeca, detailhandel en theaters waarmee ze de werkgelegenheid bevorderen, vooral de laagopgeleide werkgelegenheid (*trickle down*).¹⁶
3. Mensen met een hogere opleiding zijn eerder geneigd vanuit hun woonhuis een eigen bedrijf te starten.¹⁷
4. Steden met veel hoogopgeleiden passen zich beter aan nieuwe economische omstandigheden aan, zoals een economische recessie, omdat hoogopgeleiden creatiever zijn in het zoeken naar alternatieven.¹⁸

De onderstaande grafieken geven een eerste indruk van het belang van die mechanismen voor Weert. In vergelijking met de meeste benchmarks (steden nabij de grens, Limburgse steden en overige steden) heeft Weert behalve een relatief gering cultureel aanbod, (als gevolg daarvan) ook een relatief kleine creatieve klasse (en dus weinig *human capital*). Ook het aantal starters en zzp'ers is in Weert benedengemiddeld. Als Weert echter wordt vergeleken met steden van een vergelijkbare omvang valt dit beeld wel mee. Dit past bij het eerder geschetste beeld van een stad met een dorps karakter..

Op basis van regressiemodellen is het mogelijk om een globale inschatting te maken van de structurele werkgelegenheidseffecten die – indirect, op basis van de hierboven beschreven mechanismen – van het culturele aanbod in Weert uitgaan. Dat is overigens alleen mogelijk voor de podiumkunsten omdat dat de enige culturele sector is waarvoor dat mechanisme overtuigend is aangetoond.

De coëfficiënt voor de relatie tussen het aantal uitvoeringen in de podiumkunsten in een stad en de omvang van de creatieve klasse is 0,0099.¹⁹ In Weert zijn (en waren) er jaarlijks ongeveer 5,9 uitvoeringen in de podiumkunsten per 1.000 inwoners. Als gevolg van dat aanbod aan podiumkunsten behoort in Weert dus ongeveer 5,8% van de beroepsbevolking extra tot de creatieve klasse dan wanneer er geen cultuur

¹⁶ P. Aghion, P. Bolton, 1997: A theory of trickle-down growth and development, in: *The Review of Economic Studies*, 64, pp. 151-172.

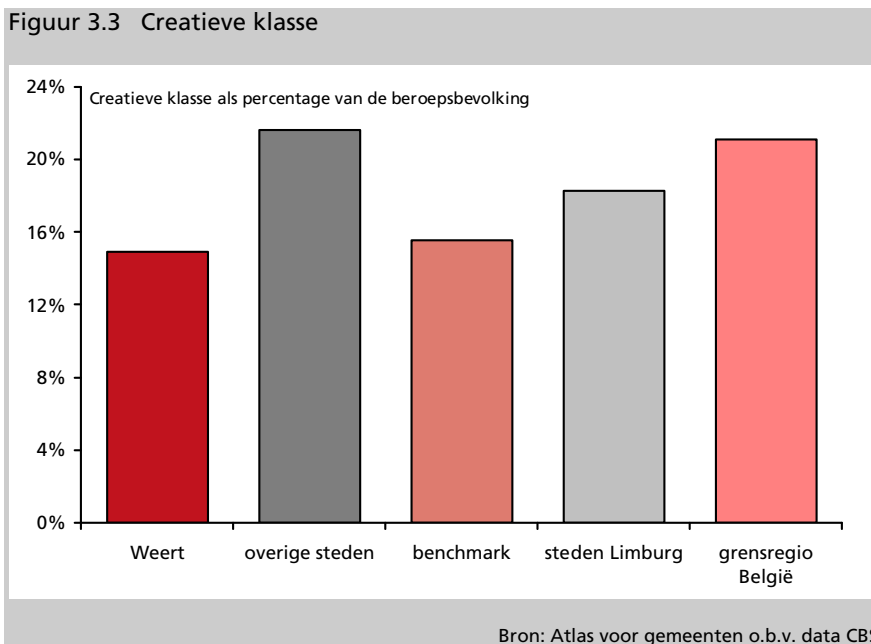
¹⁷ R.R. Nelson, S.G. Winter, 1982: *An evolutionary theory of economic performance* (Cambridge University Press, Cambridge).

¹⁸ E.L. Glaeser, 2005: Reinventing Boston: 1630-2003, in: *Journal of Economic Geography*, 5, 2, pp. 119-153.

¹⁹ G.A. Marlet, 2009: *De aantrekkelijke stad* (VOC Uitgevers Nijmegen), p.320.

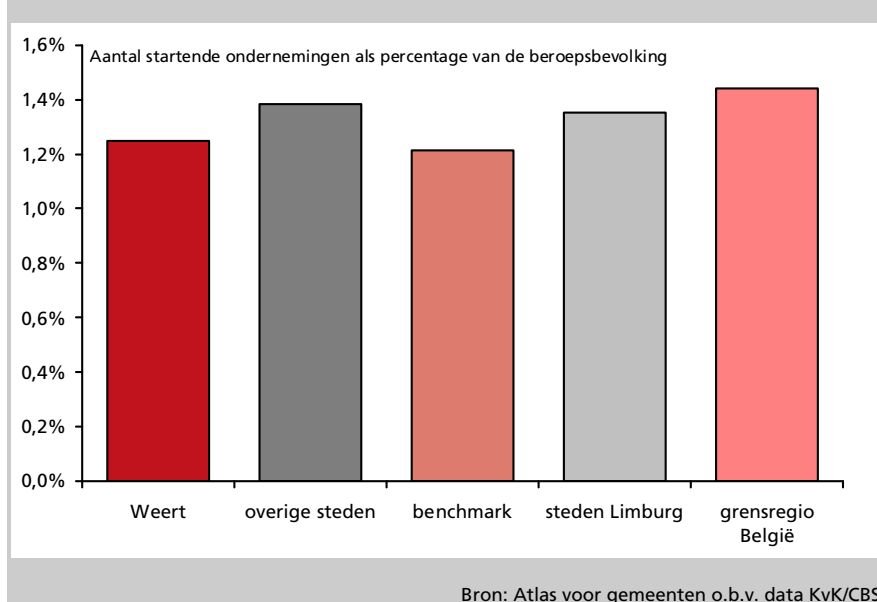
in de stad zou zijn. De totale beroepsbevolking in Weert is ruim 24.000 personen. Dat betekent dat 1.400 'leden' van de creatieve klasse in Weert daar niet hadden gewoond als er geen cultuur zou zijn.

De coëfficiënt voor de relatie tussen de omvang van de creatieve klasse en de werkgelegenheids groei over tien jaar is 0,69.²⁰ Dat betekent dat Weert in tien jaar tijd (tussen 1996 en 2005) 4% meer werkgelegenheids groei heeft gekend als gevolg van de aanwezige voorraad *human capital* die het gevolg is van het culturele aanbod in de stad. Dat zijn ruim 750 banen. De totale groei over die periode bedroeg een kleine 5.000 banen. Dat betekent dat bijna 15% van de banengroei in de stad Weert indirect het gevolg is geweest van het culturele aanbod in de stad. Ofwel: dat deel van de banengroei had niet plaatsgevonden als de stad geen aanbod aan cultuur had gehad.

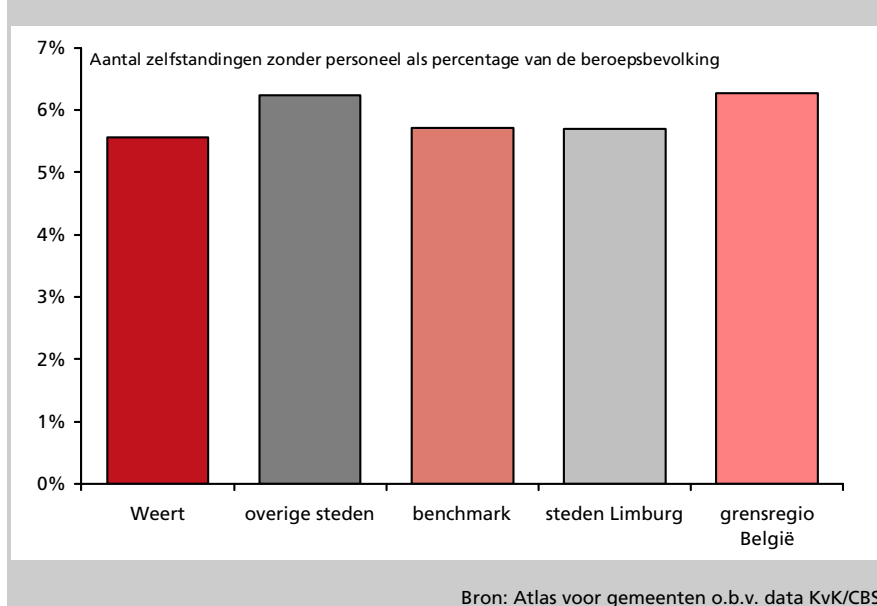

²⁰ G.A. Marlet, 2009: De aantrekkelijke stad (VOC Uitgevers Nijmegen), p.146.

Figuur 3.4 Starters

Figuur 3.5 ZZP'ers

Daarnaast leveren ook de bestedingen van de bezoekers aan cultuur de stad extra werkgelegenheid op. Dat deel van de economische effecten van cultuur is echter zeer gering van omvang, en komt in het volgende hoofdstuk aan bod.

Als de culturele sector er niet zou zijn, kost dat Weert vanzelfsprekend weer een deel van die banen. Dat zal – net als bij de sluiting van een fabriek – tijdelijk tot extra werkloosheid en verlies van productiviteit leiden. Maar economen gaan ervan uit dat de economie op termijn haar evenwicht hervindt, en iedereen elders (in een andere sector of elders in het land) weer aan het werk komt, of zich anderszins ten dienste stelt van de maatschappij. Daarom mag het werkgelegenheidseffect dat direct of indirect van de culturele sector uitgaat niet (volledig) als economisch (welvaarts)effect aan de culturele sector in Weert worden toegerekend. Alleen als mensen zonder die culturele sector, en de werkgelegenheidseffecten die daarvan uitgaan, structureel werkloos zouden zijn, én niet productief zouden zijn als vrijwilliger of in het informele circuit, is er sprake van een welvaartseffect dat aan de culturele sector mag worden toegeschreven. In het volgende hoofdstuk wordt verder op die welvaartseffecten van cultuur ingegaan.

4 De waarde van het culturele aanbod in Weert

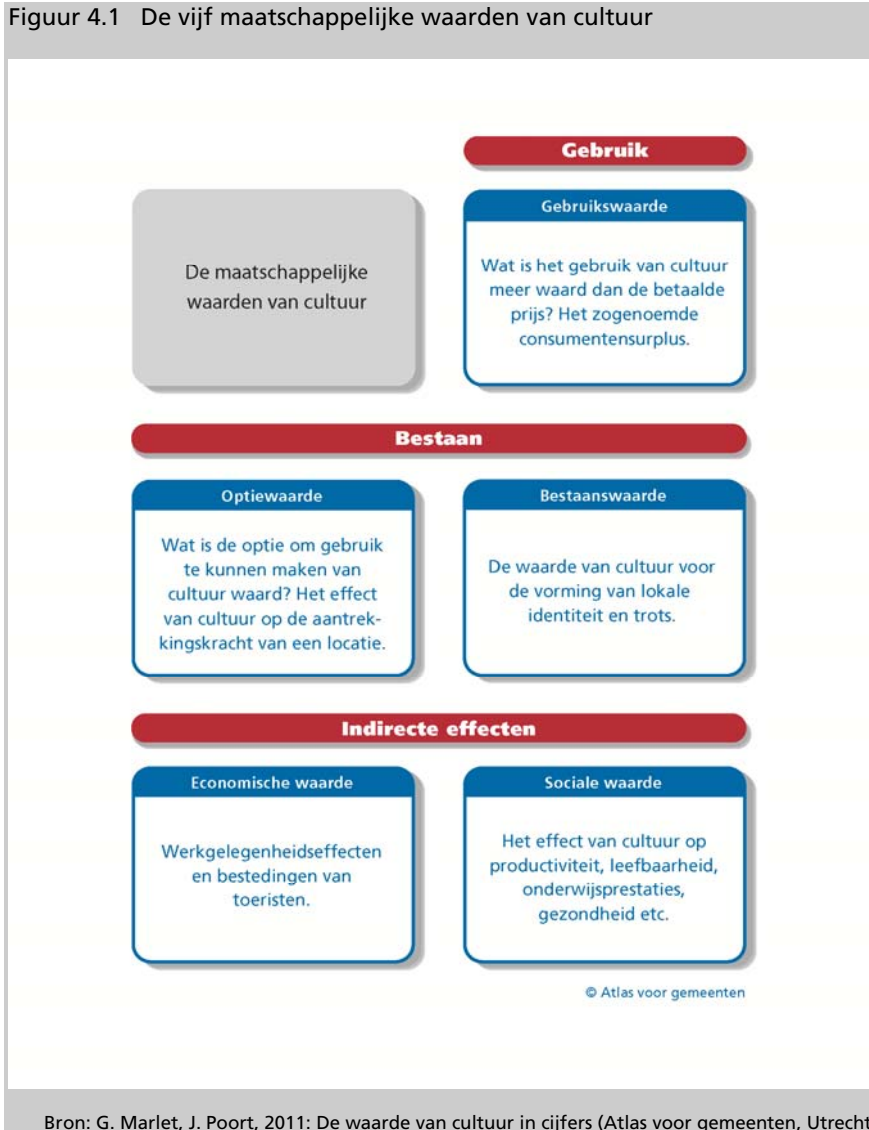
In dit hoofdstuk worden de maatschappelijke waarde en de welvaartseffecten van de podiumkunsten en het erfgoed (de musea) in Weert berekend. In de vorige hoofdstukken werd het culturele aanbod in Weert in kaart gebracht, en werd het effect daarvan op de cultuurdeelname in de stad en de aantrekkingskracht en de economische vitaliteit van de stad berekend. Maar die effecten zijn niet hetzelfde als – en tellen niet altijd mee in – de maatschappelijke waarde en de welvaartseffecten van cultuur. Veel studies die de maatschappelijke impact van cultuur berekenen doen dat wel, beperken zich tot de economische effecten van cultuur, die ze vervolgens overschatten.

Bij het berekenen van de maatschappelijke waarde en de welvaartseffecten van cultuur voor een stad is het van belang alleen die effecten mee te nemen die niet zouden optreden als er geen cultuur zou zijn. Want anders is er sprake van een overschatting van het maatschappelijke belang van cultuur. Bovendien is het van belang om *alle* maatschappelijke waarden en welvaartseffecten van cultuur mee te nemen, en niet alleen de zuiver economische waarden. Want anders is er sprake van een (forse, zoals in dit hoofdstuk zal blijken) onderschatting.

Voor de berekening van de maatschappelijke waarde van cultuur in Weert moet een breed welvaartsbegrip worden gehanteerd, zoals gangbaar is in maatschappelijke kosten-batenanalyses, en in de beleidseconomie. Alle maatschappelijke effecten die gevolgen hebben voor de welvaart van consumenten (consumentensurplus) en bedrijven (producentensurplus) worden in kaart gebracht. Het gaat dus niet alleen om financiële baten die als klinkende munt meetellen in het bruto stedelijk product. Voor een deel van de effecten zal dat wel het geval zijn, bijvoorbeeld de winst op de toeristische bestedingen die zijn toe te rekenen aan cultuur (producentensurplus). Voor een ander deel, bijvoorbeeld het genot dat consumenten ontlenen aan een theaterbezoek, is dat niet het geval. In een eerdere studie naar de maatschappelijke waarden van cultuur zijn vijf categorieën cultuurwaarden onderscheiden.²¹ Die categorieën zijn samengevat in figuur 4.1.

²¹ G. Marlet, J. Poort, 2011: De waarde van cultuur in cijfers (Atlas voor gemeenten, Utrecht).

Figuur 4.1 De vijf maatschappelijke waarden van cultuur

Allereerst is er de gebruikswaarde. Mensen hebben het ervoor over om een kaartje te kopen voor een optreden of bezichtiging, een reis af te leggen en een bepaalde tijd te verblijven. Die kosten voor reis en verblijf weerspiegelen een deel van de waarde die mensen aan het culturele aanbod hechten. De meeste mensen hebben namelijk meer voor het optreden of de bezichtiging over dan het ze feitelijk kost. Het verschil is het consumentensurplus, de eerste maatschappelijke waarde van het culturele

aanbod in Weert. Hierbij geldt dat vanuit het perspectief van Weert logischerwijs alleen de gebruikswaarde van de inwoners van de stad Weert mogen worden meegeteld. De gebruikswaarde van de bezoekers die elders uit het land komen wordt als welvaartswinst voor de rest van Nederland beschouwd.

Ook de mogelijkheid om cultuur te bezoeken, los van de vraag of dat bezoek ook echt plaatsvindt, heeft een waarde. Mensen die graag naar een culturele uiting gaan, zorgen ervoor dat ze in de buurt van dat culturele aanbod wonen. Mensen en bedrijven zijn bereid een hogere prijs te betalen voor een locatie in een stad of wijk met een groot cultureel aanbod. Op die manier waarderen ze de aanwezigheid van cultuur in hun woonomgeving en anticiperen ze op de positieve effecten die van cultuur(deelname) uitgaan. De optiewaarde slaat neer in de waarde van grond op dergelijke woonlocaties. Die residuele grondwaarde levert een inschatting op van de optiewaarde van het culturele aanbod in Weert, en wordt berekend met de zogenoemde hedonische prijsmethode. Ook hier geldt dat voor Weert alleen de optiewaarde van de inwoners meetelt. Een deel van die optiewaarde van het culturele aanbod van Weert slaat namelijk neer in de rest van de provincie, omdat ook de inwoners van de omliggende gemeenten baat hebben bij de nabijheid van cultuur in Weert.

Daarnaast heeft het culturele aanbod in Weert een indirecte economische waarde. Die waarde bestaat uit de bestedingen van toeristen die de stad bijvoorbeeld vanwege een museum Weert bezoeken. Daarnaast gaan van de culturele sector directe en indirecte werkgelegenheidseffecten uit. In het vorige hoofdstuk zijn die al berekend. In dit hoofdstuk wordt de vraag gesteld of en in hoeverre die als welvaartseffect aan de culturele sector Weert mogen worden toegeschreven. Hierbij wordt zowel naar buitenlandse toeristen als Nederlandse bezoekers uit andere gemeenten gekeken. Hierbij geldt voor de komst van Nederlandse bezoekers dat er voor Weert sprake is van extra economische waarde. Voor de andere steden in Nederland is er juist sprake van een welvaartsverlies door de komst van Nederlandse bezoekers naar Weert. Vanuit het perspectief van Nederland maakt het niet uit (per saldo nul): het gaat immers alleen om verplaatsing van economische bestedingen die anders in de eigen woonstad (of in een andere stad) waren gedaan.

Tot slot heeft cultuur een sociale waarde. Zo zal het culturele aanbod in Weert bijdragen aan de cultuureducatie op scholen en daarbuiten. Op die manier zorgt cultuur voor betere onderwijsprestaties en een hogere productiviteit onder de bevolking, en mogelijk zelfs voor een betere gezondheid en minder leefbaarheidsproblemen in de buurt. Daarnaast vertegenwoordigt de simpele aanwezigheid van cultuur in Weert een waarde (de bestaanswaarde), omdat het kan bijdragen aan de lokale identiteit en trots.

Voor dit onderzoek wordt uitgegaan van deze vijf waarden en de bijbehorende grondslagen en welvaartseffecten. De ervaring leert dat de gebruikswaarde, optiewaarde en economische waarde van cultuur samen verreweg de grootste bedragen vertegenwoordigen. Bovendien zijn de bestaanswaarde en de sociale waarde van cultuur moeilijk geïsoleerd te kwantificeren, omdat daar geen goede methodes en gegevens voor zijn, maar vooral ook omdat ze door anticiperend gedrag hoogstwaarschijnlijk grotendeels terecht komen in de optiewaarde. Daarom beperkt de berekening van de maatschappelijke waarde van cultuur in Weert zich in dit hoofdstuk tot de gebruikswaarde, de optiewaarde (inclusief bestaanswaarde en sociale waarde) en de economische waarde van de podiumkunsten (paragraaf 4.1) en de musea (paragraaf 4.2).

4.1 Podiumkunsten

Weert heeft op dit moment volgens de database van Atlas voor gemeenten²² twee podia: het Munttheater en De Bosuil. Deze podia vormen 0,2% van het totale aantal podia in Nederland, en boden in 2010 jaarlijks bijna 290 voorstellingen aan (een kleine zes voorstellingen per 1000 inwoners). Voor beide podia zijn de bezoekers bekend: in 2011 trokken deze gezamenlijk ruim 63.000 bezoekers. Het openluchttheater De Lichtenberg dat recent nieuw leven is ingeblazen kon vanzelfsprekend nog niet in deze berekeningen worden meegenomen. Datzelfde geldt voor het Waagtheater, dat in 2008 zijn deuren sloot. Naast deze professionele podiumkunstinstellingen kent Weert een rijk verenigingsleven waar veel inwoners actief (amateur)kunst beoefenen.²³ Hoewel hiervan zeker een gebruikswaarde uitgaat en naar alle waarschijnlijkheid ook een sociale waarde ontbreken gegevens om hier een kwantitatieve inschatting van te maken.

4.1.1 Gebruikswaarde

Bij de gebruikswaarde staat het zogenoemde consumentensurplus centraal: wat hebben mensen meer over voor een bezoek aan een uitvoering in de podiumkunsten dan ze er feitelijk voor betalen? Voor het berekenen van dat consumentensurplus zijn de inspanningen die mensen zich – in tijd en geld – getroosten voor het reizen naar en het verblijven in een theater of concertzaal leidend.

Over het algemeen geldt dat bezoekers van musea verder reizen dan bezoekers van podia.²⁴ Daardoor zal (dit deel van) de gebruikswaarde van het museum hoger zijn dan die van het podium. Maar daar staat tegenover dat de optiewaarde (zie paragraaf 4.1.2) van het podium weer hoger zal zijn dan die van het museum. Het feit dat de gemiddelde bezoeker van een podium minder ver reist dan de gemiddelde bezoeker van het museum komt namelijk omdat meer mensen bij de keuze van een woonplaats rekening houden met de nabijheid van podia dan met de nabijheid van musea.

²² N. van den Berg, G. Marlet, R. Ponds, C. van Woerkens, 2011: Podiumpeiler 2011. Jaarlijkse monitor voor de podiumkunsten en de muziekindustrie (MCN/TIN, Amsterdam).

²³ Zie Cultuurnota Weert 2009-2013.

²⁴ Zie G. Marlet, J. Poort, 2011: De waarde van cultuur in cijfers (Atlas voor gemeenten, Utrecht).

Voor de bezoekers van het Munttheater is de herkomst van de bezoekers (op basis van de locatie van de kaartkopers) bekend: 66% van de bezoekers komt uit Weert, de overige bezoekers vrijwel volledig uit de rest van Nederland. Bezoekers uit het buitenland vormen 1,4% van het totaal aantal bezoekers – vooral uit België. Voor De Bosuil is de herkomst van de bezoekers niet bekend. De aanname is dat de herkomst van deze bezoekers gelijk is aan die van het Munttheater.

Vervolgens is de gemiddelde reisafstand en -tijd voor een inwoner uit Weert en een inwoner uit de rest van Nederland bepaald op basis van nationale gemiddelden, en de herkomst van bezoekers uit Weert. Er is hierbij uitgegaan van een gemiddelde reistijd voor een inwoner van Weert van zes minuten,²⁵ en voor een bezoeker uit de rest van Nederland is uitgegaan van een gemiddelde reistijd van 30 minuten.²⁶

Er wordt vanuit gegaan dat een kwart van de bezoekers per fiets of te voet reist, en daarvoor niets betaalt. Voor die bezoekers blijven alleen de kosten voor reistijd over. Verder is het uitgangspunt dat mensen gemiddeld € 15 voor hun kaartje betalen,²⁷ en twee uur in het theater verblijven.

De reistijdwaardering voor een uur reistijd is gebaseerd op cijfers van Rijkswaterstaat, en bedragen € 6,20 per uur voor reizen per auto en € 5,55 per uur voor reizen per OV.²⁸ Voor de berekening is een gemiddelde tijdwaardering van € 6 per uur genomen. Voor de kosten van reizen per OV is uitgegaan van de staffel waarmee NS werkt, 12 cent per kilometer. Voor de auto is de fiscale aftrek van 19 cent per kilometer gebruikt. Bij vervoer per auto is bovendien uitgegaan van een gemiddelde bezetting van anderhalve persoon per auto. De gemiddelde kosten per kilometer voor een reis naar een podium per auto en OV komen dan op 12,5 cent.

Dat brengt de gemiddelde gegeneraliseerde reis- en verblijfskosten voor een bezoeker die van buiten Weert komt op € 47,85 per bezoek aan een podium.

²⁵ Gegevens over de gemiddelde reistijd van een bezoeker uit Weert ontbreken. Daarom is uitgegaan van de gemiddelde reistijd van bezoekers naar podia uit andere middelgrote gemeenten waarvoor dit wel bekend was, zoals Den Bosch, Enschede, Groningen en Amersfoort.: ruim acht minuten. Om ervoor te corrigeren dat deze gemeenten allemaal groter zijn, is gerekend met 75% van deze acht minuten: zes minuten.

²⁶ Zie G. Marlet, J. Poort, 2011: De waarde van cultuur in cijfers (Atlas voor gemeenten, Utrecht).

²⁷ Ibidem.

²⁸ De reden dat reistijd per OV lager gewaardeerd wordt, is dat de tijd in het openbaar vervoer nuttiger kan worden besteed dan in de auto. Mogelijk speelt ook een verschil in het gemiddelde inkomsten van OV-reizigers en automobilisten een rol.

Dat bedrag bestaat uit € 3,35 aan reiskosten, € 4,62 aan kosten voor reistijd, € 24,70 aan kosten voor verblijfstijd, en € 15 voor de betaalde entreprijs. De bereidheid om te betalen voor zo'n bezoek ligt echter nog hoger. Algemeen wordt aangenomen dat het consumentensurplus voor culturele activiteiten 25% bedraagt,²⁹ wat in dit geval overeenkomt met bijna € 11,96 per bezoek (25% van € 47,85).

Voor de bezoekers uit Weert zijn de gegeneraliseerde reis- en verblijfskosten op dezelfde manier berekend. Door de lagere reistijd en -kosten in vergelijking met bezoekers van buiten de stad liggen de gemiddelde kosten per bezoek met € 41,33 wat lager. Dit bedrag is als volgt opgebouwd: € 0,71 reistijd, € 0,92 reiskosten, € 24,70 verblijfstijd en € 15 entreprijs. Het consumentensurplus van bezoekers uit de stad zelf bedraagt dan € 10,33 (25% van € 41,33).

De vraag is welk deel van het consumentensurplus mag worden ingeboekt als welvaartswinst van de Weertse podia. Economen gaan ervan uit dat het consumentensurplus van een dergelijke tijdsbesteding 25% hoger ligt dan dat van een alternatieve tijdsbesteding.³⁰ Als er geen podia zouden zijn, zouden dezelfde mensen iets anders gaan doen, waar ze ook van genieten, maar minder dan van het bezoek aan het podium (anders zouden ze daar niet in eerste instantie voor kiezen).

Dat betekent dat van het consumentensurplus van € 11,96 per bezoeker van buiten de stad € 2,99 (25% van € 11,96) mag worden aangemerkt als welvaartswinst. Bij een totaal van bijna 20.500 Nederlandse bezoekers van buiten Weert komt dat op een bedrag van bijna € 62 duizend per jaar. De welvaartswinst van de bezoekers uit de stad zelf bedraagt dan € 2,58 per bezoek (25% van € 10,33). Bij een totaal aantal bezoekers uit de stad zelf van bijna 42.000 bedraagt die jaarlijkse welvaartswinst € 110 duizend.

Tabel 4.1 vat de resultaten van de berekening van de gebruikswaarde samen. In totaal bedraagt de jaarlijkse welvaartswinst van podia via de gebruikswaarde € 0,11 miljoen voor (de inwoners van) Weert, en € 0,06 miljoen voor (de inwoners van) de rest van Nederland. Uitgaande van een reële groeivoet van 1,5% en een discontovoet van 5,5%, bedraagt de Netto

²⁹ J.N.T. Weda, I.J. Akker, J.P. Poort, C.C. Koopmans, 2009: MKBA Erfgoed en Locatie. Locatiegerelateerde consumptie van cultureel erfgoed informatie (SEO, Amsterdam), p.26.

³⁰ Ibidem.

Contante Waarde van dit effect (gemeten over dertig jaar) respectievelijk € 1,9 miljoen en € 1,1 miljoen.

Tabel 4.1 Welvaartswinst als gevolg van gebruikswaarde van podia (in € miljoen)		
	Weert	Rest van Nederland
Totaal – jaarlijkse welvaartswinst	0,11	0,06
Totaal – NCW	1,9	1,1

NCW = Netto Contante Waarde

4.1.2 Optiewaarde podiumkunsten

Voor het berekenen van de optiewaarde van de podiumkunsten in Weert is het van belang om te weten op welke plek in de stad de (uitvoeringen op de) podia zich bevinden, en of mensen bereid zijn om meer te betalen als zij in de buurt van die uitvoeringen wonen. Om dat te kunnen berekenen is gekeken hoeveel uitvoeringen in de podiumkunsten zich in de nabijheid bevinden van (alle) woonlocaties in Weert (en daarbuiten). Er is rekening gehouden met de bereidheid om te reizen voor een concert of theatervoorstelling.

Die indicator voor de nabijheid van podiumkunsten is vervolgens met regressieanalyses in verband gebracht met de grond- en huizenprijzen op de woonlocaties in Weert, en daarbuiten. Daarbij is gebruikgemaakt van de hedonische prijsmodellen uit eerder onderzoek naar de aantrekkingskracht van steden,³¹ en uit een recent samenwerkingsproject met het Centraal Planbureau over de waarde van ‘stad en land’.³²

Uit die modellen bleek dat de nabijheid van podiumkunsten een belangrijke verklaring biedt voor de verschillen in grond- en huizenprijzen tussen woonlocaties. In figuur 4.2 is dat resultaat gestileerd weergegeven: hoe meer uitvoeringen in de podiumkunsten in de buurt, hoe groter de bereidheid om te betalen voor de grond op zo’n woonlocatie.

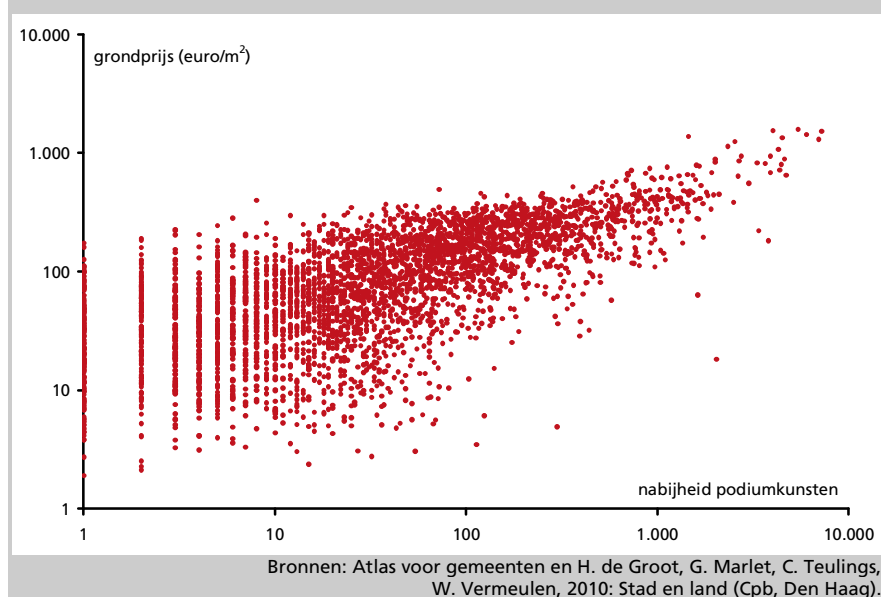
³¹ Zie: A. Marlet, 2009: De aantrekkelijke stad (VOC Uitgevers, Nijmegen).

³² H. de Groot, G. Marlet, C. Teulings, W. Vermeulen, 2010: Stad en land (Cpb, Den Haag).

Met de uitkomsten uit die modellen is het mogelijk om de optiewaarde van de podiumkunsten in Weert te bepalen. De waarde van de uitvoeringen op Weertse podia loopt tussen beide modellen echter nogal uiteen. Op basis van de analyse met grondprijzen is het totale aanbod aan podiumkunsten in Weert meer dan eens zoveel waard, dan op basis van het model met de huizenprijzen.

Er is voor gekozen om voor dit onderzoek uit te gaan van de laagste waarde uit het huizenprijzenmodel, omdat daarmee zo goed mogelijk wordt voorkomen dat er als gevolg van een *omitted variable bias* in de modellen, sprake is van een overschatting van de waarde van de podiumkunsten. Van dat resultaat is ook nog het prijsopdrijvende effect van de hypotheekrenteaftrek op de woningmarkt afgetrokken, omdat dat deel van de huizenprijzen terugkomt via de fiscus, en dus niet als de nettobereidheid om te betalen voor een woonlocatie mag worden aangemerkt.

Figuur 4.2 Nabijheid van podia uit zich in hogere grond- en huizenprijzen

Dat brengt de totale optiewaarde van de podiumkunsten in Weert op € 15,4 miljoen voor de stad Weert, en € 0,8 miljoen voor de inwoners van de rest van Nederland (vooral in de direct omliggende gemeenten).

Dat is eerder een conservatieve inschatting dan een overschatting. Niet alleen omdat het model met de laagste uitkomst is gekozen, maar ook omdat de bereidheid om te betalen voor de nabijheid van podia voor huurders niet is meegenomen. Die waarde is waarschijnlijk (veel?) lager dan de waarde die mensen met een koopwoning hechten aan de nabijheid van een podium, maar die waarde is niet nul.

De bereidheid om te betalen voor een huis in de buurt van de podia in Weert is dus € 15,4 miljoen in de stad zelf, hetgeen overeenkomt met een jaarlijkse welvaartswinst van € 0,9 miljoen. Dit komt overeen met een waarde per woning van ruim € 723 en jaarlijkse welvaartswinst van € 42 per woning. De jaarlijkse welvaartswinst van de podiumkunsten in Weert voor de rest van Nederland bedraagt een kleine € 50.000.

4.1.3 Economische waarde

Als de gebruikswaarde en de bestaanswaarde van de podia in Weert samen worden genomen, is het totale aanbod aan podiumkunsten dus al ruim € 17 miljoen waard, hetgeen overeenkomt met een jaarlijkse welvaartswinst van € 1 miljoen; daar komt dan nog de economische waarde van de podia bij.

Die economische waarde bestaat uit de bestedingen van mensen die Weert bezoeken vanwege de podia. De podia in Weert trokken bijna 20.500 bezoekers uit de rest van Nederland en bijna 900 bezoekers uit het buitenland. Omdat bezoekers in (bijna) alle gevallen vooraf een kaartje moeten kopen wordt aangenomen dat al deze bezoekers zonder het bestaan van podia niet naar Weert waren gegaan.

Volgens de gegevens van het Continue Vakantie-onderzoek van NBTC-NIPO Research besteedt een gemiddelde (dag)toerist € 40,40 per dag. Hiervan moet dan het ticket zelf worden afgetrokken waarmee de bestedingen van de bezoekers op € 28,70 komen. De totale bestedingen van de bezoekers van buiten Weert bedragen bijna € 0,6 miljoen.

Bestedingen zijn echter niet hetzelfde als welvaartswinst. Onder welvaartswinst wordt verstaan: de additionele winst (na aftrek van alle kosten) van bedrijven en de belastingopbrengsten voor gemeente en Rijk. In lijn met eerder onderzoek naar de maatschappelijke baten van cultuur, is

ervan uitgegaan dat 15% van de totale bestedingen welvaartswinst is.³³ Daarvan is 10% belasting. Het gaat daarbij hoofdzakelijk om belastingen zoals de btw en accijnzen, die in de landelijke schatkist vloeien. Een beperkt deel komt hiernaast via de kosten van accommodatie als toeristenbelasting in de gemeentekas.

De resterende 5% welvaartswinst komt als bedrijfswinst bij ondernemers in de gemeente terecht. Het gaat hier overigens niet om de bruto winstmarge op de verkoop, maar de netto overwinst na aftrek van alle vaste kosten en kapitaallasten.

De welvaartswinst voor de stad Weert komt dan in totaal uit op € 30.000. Van deze € 30.000 is het grootste deel afkomstig van binnenlandse bezoekers. Voor de rest van Nederland is dat deel juist welvaartsverlies omdat deze bestedingen anders elders in Nederland waren gedaan. Hoewel er nog wel additionele inkomsten voor het Rijk zijn vanuit de belastingopbrengsten van bestedingen door buitenlands bezoekers (€ 2.500) is het netto resultaat voor de rest van Nederland negatief: -€ 27.000. Dit maakt het netto resultaat voor Nederland als geheel net positief: een kleine € 4.000

De economische waarde voor de stad Weert staat hiermee in geen verhouding tot gebruiks- en de optiewaarde van podiumkunsten. Tabel 4.2 vat de resultaten samen en geeft de Netto Contante Waarde van de jaarlijkse welvaartswinst.

Tabel 4.2 Welvaartseffecten van economische waarde van podiumkunsten in Weert

	Weert	Rest Nederland	Nederland totaal
Jaarlijkse welvaartswinst	0,03	-0,03	0,004
Netto Contante Waarde	0,53	-0,47	0,06

³³ G. Marlet, J. Poort en C. van Woerkens, 2011: De Schat van de Stad (Atlas voor gemeenten en Seo, in opdracht van de Nederlandse Museumvereniging).

Behalve voor toeristenbestedingen zorgen de podiumkunsten ook voor directe en indirecte werkgelegenheidseffecten. In paragraaf 3.3 werd berekend dat de stad Weert minstens 750 banen (15% van de groei) te danken heeft aan de podiumkunsten. De vraag is welke welvaartseffecten daarvan uitgaan en welke mogen worden toegeschreven aan de podiumkunsten in Weert. Over het algemeen wordt ervan uitgegaan dat dit soort werkgelegenheidseffecten niet mogen worden meegerekend in een maatschappelijke effectenstudie. Het uitgangspunt daarbij is dat als die banen er niet zouden zijn geweest, mensen elders in het land aan het werk zouden komen, of in Weert in een andere sector. Hiervoor zijn twee redenen.

Allereerst het feit dat inwoners van de stad Weert in de hypothetische situatie dat er geen cultuur zou zijn iets anders in hun vrij tijd zouden doen (bijvoorbeeld extra naar een restaurant of naar de sportschool gaan). Deze bestedingen zouden dan voor extra vraag naar arbeid hebben gezorgd, waardoor bijvoorbeeld de cateringmedewerker van de stadsschouwburg in dit geval in een restaurant zou hebben gewerkt.

Op de tweede plaats mag het deel van de banen dat bezet wordt door hoger opgeleiden en dat wegvalt, ook niet tot de welvaartseffecten worden gerekend. Deze mensen zijn in Weert komen wonen en werken als gevolg van de aanwezige culturele voorzieningen. Als deze er niet zouden zijn (geweest) zouden ze dus elders hebben gewoond en dus ook niet werkloos zijn geweest in Weert. Door het wegvallen van culturele voorzieningen zou er uiteraard wel welvaartsverlies zijn vanwege het verlies van aantrekkelijkheid van de stad voor deze hoger opgeleiden. Maar dat is reeds gekwantificeerd in de optiewaarde, anders zou deze redenering leiden tot een dubbelrekening.

4.1.4 Conclusie

Dat brengt de totale maatschappelijke waarde van de podiumkunsten in Weert op ruim € 19 miljoen. Het grootste deel daarvan komt in de stad zelf terecht: € 17,8 miljoen (zie tabel 4.3). Een klein deel (€ 1,4 miljoen, zie tabel 4.4) van de waarde van de podiumkunsten in Weert komt in de rest van het land terecht, via optiewaarde, belastingen en via de gebruikswaarde van bezoekers van buiten de stad. Die € 17,8 miljoen voor Weert komt overeen met een jaarlijkse welvaartswinst van ruim € 1 miljoen voor de stad zelf (zie

tabel 4.3), en € 80.000 voor de rest van Nederland (zie tabel 4.4). Het welvaartsverlies door de negatieve economische waarde van de binnenlandse bezoekers aan Weert wordt wel meer dan gecompenseerd door de gebruikswaarde van deze bezoekers en de optiewaarde.

Tabel 4.3 De maatschappelijke waarde van de podiumkunsten in Weert voor de stad

	Netto Contante Waarde (€ miljoen)	Jaarlijkse welvaartswinst (€ miljoen)
Gebruikswaarde	1,87	0,11
Optiewaarde	15,37	0,89
Economische waarde	0,53	0,03
TOTAAL	17,77	1,03

Bron: Atlas voor gemeenten

Tabel 4.4 De maatschappelijke waarde van de podiumkunsten in Weert voor de rest van Nederland

	Netto Contante Waarde (€ miljoen)	Jaarlijkse welvaartswinst (€ miljoen)
Gebruikswaarde	1,06	0,06
Optiewaarde	0,81	0,05
Economische waarde	-0,47	-0,03
TOTAAL	1,40	0,08

Bron: Atlas voor gemeenten

4.2 Musea

De twee musea in Weert (De Tiendschuur en Museum Jacob van Horne) trokken de afgelopen jaren gezamenlijk gemiddeld 32.000 bezoekers per jaar, waarbij het Museum Jacob van Horne de meeste bezoekers trok. Hiernaast trok het Gemeentearchief – samenwerkend met beide musea in Erfgoedhuis Weert – ruim 1000 bezoekers. Er zijn, met uitzondering van het Gemeentearchief, helaas geen cijfers bekend over de herkomst van de bezoekers van de musea. Van de bezoekers van het Gemeentearchief is bekend dat 66% uit de gemeente zelf afkomstig is, 32% uit de rest van Nederland en 2% uit het buitenland. Het algemene beeld is dat de bezoekers van De Tiendschuur vooral uit de gemeente en regio komen, terwijl het Museum Jacob van Horne bezoekers uit heel Nederland trekt. Voor De Tiendschuur is daarom aangenomen dat de herkomst gelijk is aan die van het Gemeentearchief. Voor het Museum Jacob van Horne is aangenomen dat de herkomst van bezoekers als volgt is: 20% uit de gemeente Weert, 75% uit de rest van Nederland en 5% uit het buitenland.

4.2.1 Gebruikswaarde

Voor de in totaal 32.000 binnenlandse bezoeken is berekend welke waarde die mensen hechten aan dat bezoek, bovenop de totale prijs die ze voor dat bezoek hebben moeten betalen. Voor de berekening van dat consumentensurplus zijn aannames gedaan over de (gewogen) gemiddelde reistijd van binnen en buiten Weert die de musea in Weert hebben bezocht: respectievelijk zes minuten en bijna 52 minuten. De gemiddelde reistijd van bezoekers van binnen Weert is gelijkgesteld aan die van de bezoekers van de podia in Weert. De gemiddelde reistijd van 52 minuten van bezoekers van buiten Weert is gebaseerd op het landelijke gemiddelde van de reistijd van museumbezoekers met een museumjaarkaart.³⁴

Verder is aangenomen dat de bezoekers gemiddeld een even hoge entreeprijs betalen als gemiddeld in Nederland³⁵ en dat een bezoek gemiddeld twee uur duurt. Op basis van die uitgangspunten 'betalen' de bezoekers uit Weert gemiddeld € 29,24 per bezoek (zie tabel 4.5) en de bezoekers uit de rest van Nederland € 41,53 – wat een gemiddeld

³⁴ G. Marlet, J. Poort, C. van Woerkens, 2011: De schat van de stad. Welvaartseffecten van de Nederlandse musea (Atlas voor gemeenten, Utrecht).

³⁵ Ibidem.

consumentensurplus oplevert van respectievelijk € 1,83 en € 2,60 per bezoek.

Tabel 4.5 De gebruikswaarde van de musea in Weert per bezoek

	Bezoeker uit Weert	Bezoeker uit de rest van Nederland
Reistijd	€ 0,71	€ 6,03
Reiskosten	€ 0,92	€ 7,89
Verblijfstijd	€ 24,70	€ 24,70
Entreprijs	€ 2,91	€ 2,91
Totaal	€ 29,24	€ 41,53
Consumentensurplus	€ 1,83	€ 2,60

Bron: Atlas voor gemeenten

Hiermee komt het totale consumentensurplus van bezoekers uit Weert op € 20.000 per jaar, wat een Netto Contante Waarde vertegenwoordigt van ruim € 0,3 miljoen. Het consumentensurplus van de bezoekers uit de rest van Nederland komt uit op € 55.000 per jaar, wat een Netto Contante Waarde vertegenwoordigt van een kleine € 1 miljoen.

Tabel 4.6 Welvaartseffecten van gebruikswaarde van musea in Weert (in € miljoen)

	Weert	Rest Nederland	Nederland
Jaarlijkse welvaartswinst	0,02	0,06	0,08
Netto contante waarde	0,3	1,0	1,3

De totale gebruikswaarde van de musea in Weert bedraagt € 1,3 miljoen. Dit resultaat moet beschouwd worden als een ondergrens van de totale gebruikswaarde van de musea in Weert omdat het virtuele bezoek (via internet) niet is meegeteld.

4.2.2 Optiewaarde

Net als bij de podiumkunsten is er ook sprake van een significante samenhang tussen de nabijheid van musea voor beeldende kunst en

cultuurhistorie en de grond- en woningprijzen op woonlocaties in de buurt.³⁶ Dat duidt erop dat mensen waarde hechten aan de mogelijkheid om een museum te bezoeken, of dat ze er waarde aan hechten dat familie, vrienden en andere gasten zo'n museum kunnen bezoeken, of dat ze simpelweg identiteit en status ontlenen aan een woning in de buurt van een museum voor beeldende kunst. Hoe dan ook, het simpele feit dat er musea in de buurt zijn wordt door sommige mensen gewaardeerd. Op basis van dezelfde methode als bij de podiumkunsten is de bereidheid om te betalen voor een huis in de buurt van de musea in Weert € 16 miljoen – per jaar is dat een welvaartswinst van ruim € 0,9 miljoen.

Dit bedrag slaat volledig neer in de stad zelf. Deze optiewaarde is gebaseerd op de waarde die mensen hechten aan een museum in de nabijheid van hun woonlocatie, omdat ze er gebruik van kunnen maken, of omdat ze anticiperen op de sociale effecten die ervan uit kunnen gaan.

4.2.3 Economische waarde

Naast de waarde die mensen aan de musea in Weert hechten, en het effect van musea op de aantrekkingskracht van Weert, gaan van die musea ook nog indirecte economische effecten uit.

De musea in Weert vormen een van de beweegredenen voor binnen- en buitenlandse toeristen om Weert te bezoeken. Zonder die musea zou een substantieel deel van de toeristen kiezen voor een andere bestemming, of zijn verblijf aan Nederland bekorten. Hierbij wordt verondersteld dat voor de bezoekers van buiten de stad die naar een museum in Weert gaan dit ook tot de belangrijkste motieven voor de komst naar de stad behoort. Dit impliceert dat deze bezoekers weg zouden blijven wanneer Weert geen musea te bieden zou hebben.

In totaal komen er ruim 23.000 bezoekers uit de rest van Nederland en het buitenland naar de musea in Weert. Een gemiddelde dagtoerist besteedt € 43,70 en na aftrek van de gemiddelde entreekosten wordt dit € 40,79. Hiermee komen de totale bestedingen van de binnen- en buitenlandse bezoekers als gevolg van de musea op een kleine € 0,9 miljoen per jaar.

³⁶ G. Marlet, J. Poort, C. van Woerkens, 2011: De schat van de stad. Welvaartseffecten van de Nederlandse musea (Atlas voor gemeenten, Utrecht).

Net als bij de podiumkunsten geldt dat bestedingen niet gelijk zijn aan welvaartswinst. Onder de aanname van 5% netto winst en 10% belastingopbrengst (Rijk en gemeente) is de totale welvaartswinst voor Weert € 0,05 miljoen. Hiermee is de economische waarde van de musea dus bijna twee keer zo groot als die van de podiumkunsten.

Voor de rest van Nederland is er sprake van een netto welvaartsverlies van - € 0,04 miljoen. De belastingopbrengst voor het Rijk van de buitenlandse toeristen bedraagt ruim € 6.000, maar het welvaartsverlies voor bedrijven elders in het land en de andere gemeenten bedraagt € 44.000. De Netto Contante Waarde is € 0,8 miljoen voor Weert en € 0,15 miljoen voor Nederland als geheel.

Tabel 4.7 Welvaartseffecten van economische waarde van musea in Weert (in € miljoen)

	Weert	Rest Nederland	Nederland
Jaarlijkse welvaartswinst	0,05	-0,04	0,01
Netto Contante Waarde	0,8	-0,65	0,15

4.2.4 Totale waarde

Dat brengt de totale maatschappelijke waarde van de musea in Weert voor Weert op ruim € 17 miljoen, wat overeenkomt met een jaarlijkse welvaartswinst van bijna € 1 miljoen (zie tabel 4.8).

Tabel 4.8 De maatschappelijke waarde van de Weertse musea voor de stad zelf

	Netto Contante Waarde (€ miljoen)	Jaarlijkse welvaartswinst (€ miljoen)
Gebruikswaarde	0,32	0,02
Optiewaarde	16,00	0,92
Economische waarde	0,80	0,05
TOTAAL	17,13	0,99

Bron: Atlas voor gemeenten

Het grootste deel van de totale maatschappelijke waarde van de musea is de optiewaarde. De optiewaarde slaat in eerste instantie neer bij de inwoners van de stad zelf, maar die geven die waarde weer door aan de particuliere huiseigenaren, de woningcorporaties en, via lokale belastingen, de gemeente Weert.

De economische waarde van de musea in Weert is hoger dan van de podiumkunsten, en komt vooral terecht in de toeristische industrie en via de toeristenbelasting bij de gemeente. Door het relatief lagere aandeel bezoekers uit Weert zelf is de gebruikswaarde van de musea in Weert daarentegen lager dan van de podiumkunsten.

De gebruikswaarde van bezoekers van buiten Weert vormt met € 1 miljoen de grootse welvaartswinst van de musea in Weert voor de rest van Nederland (zie tabel 4.9). Dat komt door de vele bezoekers uit de rest van Nederland die de musea in Weert bezoeken.

Daar staat wel een welvaartsverlies van € 0,7 miljoen tegenover als gevolg van de verplaatste bestedingen uit andere delen van het land naar Weert. Per saldo zijn de musea in Weert voor de rest van Nederland dus € 0,3 miljoen waard, wat overeenkomt met een jaarlijkse welvaartswinst van € 0,02 miljoen (zie tabel 4.9).

Tabel 4.9 De maatschappelijke waarde van de musea in Weert voor de rest van Nederland

	Netto Contante Waarde (€ miljoen)	Jaarlijkse welvaartswinst (€ miljoen)
Gebruikswaarde	0,96	0,06
Optie waarde	0,00	0,00
Economische waarde	-0,65	-0,04
TOTAAL	0,30	0,02

Bron: Atlas voor gemeenten

4.3 Conclusie

De totale maatschappelijke waarde van het museum- en podiumkunstenaanbod in Weert tezamen bedraagt bijna € 35 miljoen voor de stad zelf. Over een periode van dertig jaar en bij een reële rente van 4% komt dat overeen met een jaarlijkse welvaartswinst van ruim € 2 miljoen (zie tabel 4.10).

De totale jaarlijkse welvaartswinst van de musea en podia in Weert is met € 2 miljoen net iets lager dan de kosten die de gemeente jaarlijks maakt om dat aanbod te realiseren (voor de musea en podiumkunsten samen circa € 2,2 miljoen per jaar).³⁷ Als naar de podiumkunsten alleen wordt gekeken valt op dat vooral hier de jaarlijkse welvaartswinst wat lager is dan de kosten die de stad jaarlijks maakt (ruim € 1 versus € 1,3 miljoen). De reden daarvoor is vooral dat de locaties van de podia in Weert voor een lagere optie- en gebruikswaarde zorgen dan het geval zou zijn als de podia zich op een aantrekkelijke en centrale plek in de binnenstad zouden bevinden.

Tabel 4.10 Maatschappelijke waarde van het aanbod podiumkunsten en musea in Weert in € miljoen

	Weert		Omgeving van de stad	
	Jaarlijkse welvaarts-winst	Netto Contante Waarde	Jaarlijkse welvaarts-winst	Netto Contante Waarde
Podiumkunsten	1,0	17,8	0,08	1,4
Musea	1,0	17,1	0,02	0,3
Totaal	2,0	34,9	0,1	1,7

De welvaartswinst van het culturele aanbod in Weert is deels in *cash* uit te drukken, zoals in de bestedingen van de binnen- en buitenlandse toeristen die op het culturele aanbod in Weert afkomen. Maar de welvaartswinst van kunst en cultuur bestaat ook uit het in geld uitgedrukte ‘nut’ dat inwoners van Weert aan het culturele aanbod in Weert ontlene. Dat is het gemonetariseerde genot en geluk dat mensen ontlene aan een bezoek aan

³⁷ Op basis van de door de gemeente verwachte exploitatiesubsidies voor de periode 2013 en verder.

de cultuur in Weert, maar ook het woongenot van mensen die graag in Weert willen wonen vanwege het culturele aanbod, en de sociale effecten die daar mogelijk van uitgaan.

Ook de gemeenten in de buurt profiteren van het culturele aanbod in Weert. De maatschappelijke waarde van het culturele aanbod in Weert voor de gemeenten in de omgeving is € 1,7 miljoen, wat overeenkomt een jaarlijkse welvaartswinst van € 0,1 miljoen. Dat uitstralingseffect is dus beperkt omdat de gemeenten in de omgeving van Weert relatief dunbevolkt zijn, en omdat – vanwege gebrek aan vergelijkbare data – de gemeenten over de grens in België niet in de analyse konden worden betrokken. Zou dat laatste wel het geval zijn geweest dan zou de waarde van het culturele aanbod in Weert voor de gemeenten in de omgeving vanzelfsprekend hoger zijn geweest. Hoe dan ook, het ligt voor de hand om bij de bekostiging van het culturele aanbod in de stad niet alleen naar de (inwoners van) de stad zelf te kijken, maar ook naar de rest van de regio.

Binnen de stad en regio moet voor een efficiënte financieringsmix –waarin kosten en baten zo dicht mogelijk bij elkaar worden gebracht – goed worden gekeken naar de partijen die profiteren van het culturele aanbod in de stad. Dat zijn in de eerste plaats natuurlijk de inwoners van de stad die via lokale belastingen ook weer meebetalen aan die voorzieningen. Maar ook de bedrijven, en – vooral – de woningcorporaties profiteren van het culturele aanbod in de stad. Zonder dat aanbod zou immers de waarde van hun vastgoed lager zijn, en de kans op leegstand groter.

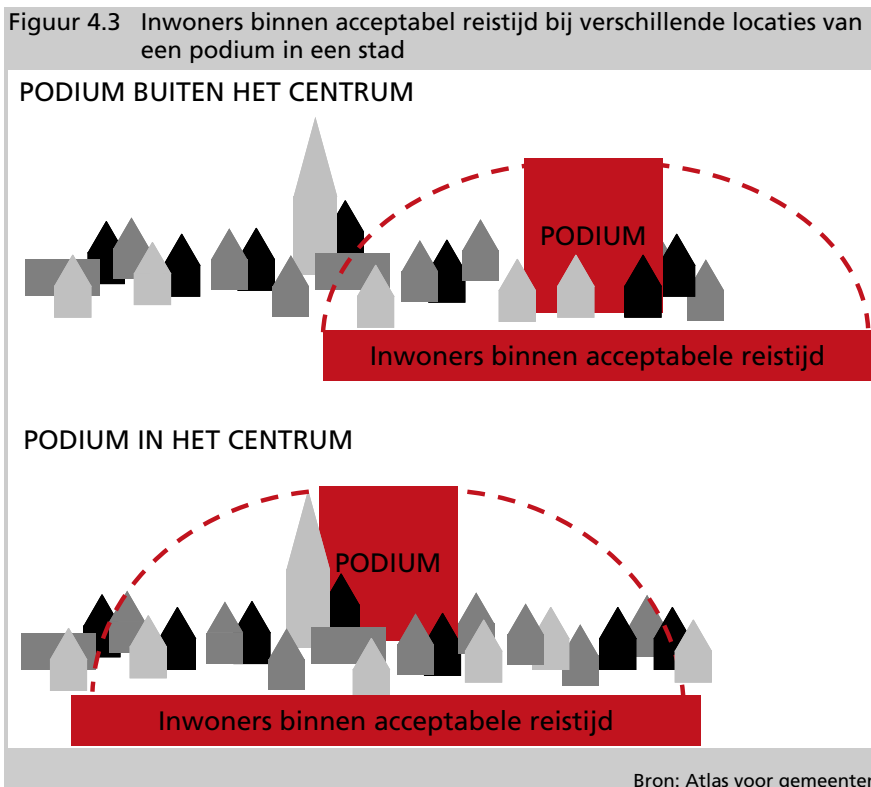
In tabel 4.11 is een (globale) verdeling van de maatschappelijke baten van het culturele aanbod in Weert (musea en podiumkunsten) in beeld gebracht. Daaruit blijkt dat met name de inwoners van de stad zelf profiteren van dat aanbod. Maar ook de corporaties hebben een belangrijk deel (meer dan € 7 miljoen) van de waarde van hun bezit te danken aan het culturele aanbod in de stad. Het ligt dan ook voor de hand om die corporaties mee te laten betalen aan de totstandkoming van dat aanbod.

Tabel 4.11 Verdeling baten musea en podiumkunsten over verschillende partijen in Weert en omgeving

	Stad Weert	Omgeving
Inwoners	26,4	2,6
Corporaties	7,2	0,2
Bedrijven	1,3	-1,3
Rijksoverheid	0,00	0,1
Totaal	34,9	1,7

De ligging van de twee podia in Weert is niet optimaal. Het Munttheater ligt weliswaar in het centrum maar de hoofdingang is wat ‘ongelukkig’ gesitueerd waardoor het als het ware met de rug naar het stadscentrum staat. Poppodium De Bosuil ligt buiten het centrum, op een bedrijventerrein. Hoewel dit vanwege geluidsoverlast een logische plek lijkt zorgt dit er ook voor dat de gebruikswaarde, maar zeker ook de optiewaarde lager is dan deze zou kunnen zijn. Voor een gemiddelde inwoner van Weert (maar ook voor inwoners van gemeenten in de regio) is het centrum van Weert de best bereikbare plek. Een locatie buiten het centrum van een stad betekent dat deze voor een gemiddelde inwoner minder goed te bereiken is. In Utrecht zorgde de (tijdelijke) verplaatsing van Vredenburg van het centrum naar Leidsche Rijn (ten westen van de stad) bijvoorbeeld voor fors minder bezoekers. Het muziekcentrum lag voor sommige inwoners van Utrecht simpelweg te ver weg. Figuur 4.3 laat dit schematisch zien.

De gestippelde lijnen laten – schematisch - de reistijdwaarderingscurve uit figuur 2.19 zien: hoe dichter mensen bij het podium wonen, hoe eerder ze naar dat podium zullen gaan. Bij een locatie aan de rand van de stad bevindt een podium zich voor een deel van de mensen niet binnen acceptabele reistijd (bovenste plaatje in figuur 4.3). Verplaatsing van een podium naar het centrum (onderste plaatje in figuur 4.3) leidt tot een groei van het aantal mensen dat binnen de voor hen acceptabele reistijd van het podium wonen. Hiermee zal de gebruikswaarde en de optiewaarde naar verwachting toenemen en daarmee de maatschappelijke baten.

Voor Weert is een schatting gemaakt van het effect van de verplaatsing van De Bosuil naar het centrum voor het gemiddeld aantal uitvoeringen binnen acceptabele reistijd. Door de meer centrale ligging neemt het aanbod podiumkunsten binnen acceptabele reistijd voor een gemiddelde inwoner van Weert met maar liefst 11,3 uitvoeringen toe (een groei van 15% ten opzichte van de huidige situatie). Met andere woorden: door verplaatsing naar het centrum komen de uitvoeringen in De Bosuil voor meer mensen binnen acceptabele reistijd te liggen waardoor de gemiddelde inwoner dus beter af is. Hierdoor neemt naar verwachting de gebruikswaarde toe en ook de optiewaarde.

De toename van het gemiddeld aantal uitvoeringen binnen acceptabele reistijd met 11,3 uitvoeringen leidt alleen al tot een stijging van de optiewaarde van de podiumkunsten van € 2,2 miljoen, wat overeenkomt met een jaarlijkse welvaartswinst van € 130.000. Ook inwoners van nabij gelegen gemeenten (vooral Nederweert) profiteren: de optiewaarde van de podia in

Weert neemt daar toe met € 0,7 miljoen (€ 40.000 per jaar). Daarmee zou de welvaartswinst van de podiumkunsten dus gelijk zijn aan de jaarlijkse subsidie. En dan is alleen nog maar de hogere optiewaarde van een meer uitgekiende locatie van De Bosuil meegenomen, niet de andere maatschappelijke waarden of de andere podia en culturele instellingen.

Ook door bijvoorbeeld het Munttheater beter te 'integreren' in het stadscentrum kan de maatschappelijke waarde groter worden. Ook in dat geval is het aannemelijk dat de gebruikswaarde (meer bezoekers) en de economische waarde (die sneller en langer in de stad verblijven) kunnen toenemen. Maar daar staan natuurlijk ook kosten voor een eventuele verplaatsing tegenover. Hoe dat per saldo uitpakt, is op basis van deze Cultuurkaart niet te zeggen. Om daar een onderbouwde uitspraak over te kunnen doen is aanvullend onderzoek nodig.

5 Bijlage: beschrijving van de gebruikte indicatoren

In deze bijlage zijn de indicatoren die zijn gebruikt voor het in kaart brengen van het culturele aanbod en de cultuurdeelname in Weert (zie hoofdstuk 2) uitgebreid beschreven.

Podiumkunsten

Het aantal theatervoorstellingen en concerten in de gemeente, opgesplitst in drie categorieën: theater, klassieke muziek en popmuziek. Onder de categorie theater vallen toneel, ballet, dans, cabaret, musical. Onder popmuziek vallen ook jazz, lichte muziek en wereldmuziek. Klassieke muziek bevat ook de categorie opera (bron: VSCD, VNPF, Muziek Centrum Nederland, Nederlands Uitburo). Voor het aanbod podiumkunsten is gebruikgemaakt van gegevens over het aantal voorstellingen in theaters en poppodia die aangesloten zijn bij de Vereniging voor Schouwburg- en Concertgebouwdirecties (VSCD), de Vereniging Nederlandse Poppodia en Festivals (VNPF) en Muziek Centrum Nederland (MCN), of die zijn opgenomen in het theaterbestand van Theaterinstituut Nederland (TIN) en de VSCD en waarvan de data bij de afzonderlijke instellingen verzameld zijn. Daarbij zijn niet alleen zelfstandige podia meegeteld, maar ook andere locaties waar meer dan 25 uitvoeringen in de podiumkunsten per jaar plaatsvinden. Het culturele aanbod per gemeente is gecorrigeerd voor het aantal inwoners.

Historisch erfgoed

Het aantal Rijksmonumenten (objecten) in de gemeente per 100.000 inwoners (bron: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed).

Archeologische monumenten

Het aantal archeologische monumenten (objecten) in de gemeente per 100.000 inwoners (bron: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed).

Cultuurhistorische musea

Het aantal cultuurhistorische musea in de gemeente per 100.000 inwoners gebaseerd op de data van de Nederlandse Museumvereniging.³⁸

³⁸ Zie voor meer informatie: G. Marlet, J. Poort, C. van Woerkens, 2011: De schat van de stad. Welvaartseffecten van de Nederlandse musea (Atlas voor gemeenten, Utrecht).

Musea beeldende kunst

Het aantal musea voor beeldende kunst in de gemeente per 100.000 inwoners gebaseerd op de data van de Nederlandse Museumvereniging.³⁹

Galerieën

Het aantal kunstgalerieën in de gemeente per 100.000 inwoners (bron: Nederlandse Galerie Associatie, Gouden Gids, LISA).

Kunstenaars

Onder kunstenaars vallen schrijvers, ontwerpers en vormgevers, interieurarchitecten, componisten en musici, regisseurs, schilders en beeldhouwers, fotografen, dansers, artiesten en acteurs. Voor het bepalen van het aantal kunstenaars als percentage van de beroepsbevolking is gebruikgemaakt van de adresbestanden van verschillende kunstenaarsverenigingen, zoals Beroepsorganisatie Nederlandse Ontwerpers, GKf fotografen, Beroepsvereniging Nederlandse Interieurarchitecten, CNV Kunstenbond, Componisten 96, Gemeenschap Beeldende Kunstenaars, FNV KIEM, Nederlandse Kring van Beeldhouwers, Nederlandse Vakgroep Keramisten, Nederlandse Vereniging van Muziek-instrumentenmakers, Vereniging van Schrijvers en Vertalers en Beroepsvereniging van Beeldende Kunstenaars. Uit de adresbestanden van die verenigingen is het aantal artistieke beroepen per gemeente samengesteld. Het aantal leden van de kunstenaarsbonden is daarvoor dus als indicatie genomen. Omdat die cijfers opgeteld lager uitkwamen dan het landelijke cijfer (de gebruikte lidmaatschapcijfers hebben natuurlijk geen 100% dekking), is dat aantal herschaald op basis van de provinciale cijfers die wel via het CBS verkrijgbaar zijn. Behalve het aantal kunstenaars in de stad als percentage van de beroepsbevolking is ook het ruimtelijke gemiddelde meegenomen waarin dus ook het aantal kunstenaars in de regio meetelt.

Bioscoopstoelen

Het aantal bioscoopstoelen per 1000 inwoners (bron: Nederlandse vereniging van Bioscoopexploitanten).

³⁹ Zie voor meer informatie: G. Marlet, J. Poort, C. van Woerkens, 2011: De schat van de stad. Welvaartseffecten van de Nederlandse musea (Atlas voor gemeenten, Utrecht).

Filmdoeken

Het aantal filmdoeken per 100.000 inwoners (bron: Nederlandse vereniging van Bioscoopexploitanten).

Bibliotheken

Aantal (vestigingen van) bibliotheken per 1000 inwoners (bron: Vereniging van Openbare Bibliotheken).

Boekwinkels

Het aantal boekwinkels in de gemeente per 100.000 inwoners (bron: Lijstenboek).

Antiquariaten

Het aantal antiquariaten in de gemeente per 100.000 inwoners (bron: Gouden Gids, Boek en boek).

Bezoek aan podiumkunsten

Het aantal keren dat inwoners van een gemeente naar verwachting een bezoek brengen aan een concert of theatervoorstelling. Daarbij zijn alle voorstellingen die vallen onder de podiumkunsten meegenomen: toneel, cabaret, dans, opera, musical en concerten (pop, jazz, klassiek). Het cultuurbereik is gebaseerd op de AVO-enquête (Aanvullend Voorzieningsgebruik Onderzoek) van het SCP. Uit die enquête volgen behalve het jaarlijkse bezoek aan culturele instellingen, ook de persoonskenmerken van de respondent.⁴⁰ Daarmee is een meervoudige regressieanalyse uitgevoerd. Uit die analyse blijkt dat het bezoek aan concerten en theatervoorstellingen zowel kan worden verklaard uit persoonskenmerken, vooral het opleidingsniveau, als uit het theateraanbod. Hoger of middelbaar opgeleiden bezoeken significant vaker een concert of theater. Datzelfde geldt voor jongeren tot 30 jaar. Tussen 30 en 50 jaar is de bezoekfrequentie significant lager, net als onder niet-westerse allochtonen. Ook het regionale aanbod podiumkunsten blijkt het cultuurbereik significant positief te beïnvloeden. Op basis van de coëfficiënten uit die regressieanalyse en de bevolkingssamenstelling en het theateraanbod in de gemeente is het gemiddelde cultuurbereik per gemeente geschat.

⁴⁰ A. van den Broek, 2005: Cultuurminnaars en cultuurmijders. Trends in de belangstelling voor kunsten en cultureel erfgoed (Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag).